

DENGEVE
DENETLEME AĞI

DENGE DENETLEME.ORG

Demokrası Atölyeleri

Sonuç Raporu

Yazar

Prof. Dr. Emre Erdoğan

Katkı Verenler

Ağ Temsilcileri

Muratcan Işıldak | Genç Düşünce Enstitüsü
Zübeyde Ozanözü | Anadolu Kadın Eğitim, Kültür, Sanat ve Dayanışma Derneği
Kerem Ateş | Tüketici Sorunları Derneği

Gözümüz Demokraside Danışma Grubu

Doç. Dr. Berk Esen | Sabancı Üniversitesi
Doç. Dr. Didem Yılmaz | Bahçeşehir Üniversitesi
Dr. Diğdem Soyaltın Colella | University of Aberdeen
Prof. Dr. Emre Erdoğan | Bilgi Üniversitesi
Prof. Dr. Fuat Keyman | İPM
Handan Ceren Bayar | Gazete Duvar
Doç. Dr. Hasret Dikici Bilgin | Bilgi Üniversitesi
Dr. İltir Akdoğan | TESEV
Dr. İnan İzci | Argüden Yönetişim Akademisi
Dr. Levent Korkut | STGM
Prof. Dr. Mehmet Nuri Gültekin | Gaziantep Üniversitesi
Murat Köylü | KAOS GL
Müjgan Suver | Marmara Grubu Vakfı
Özgür Mehmet Kütküt | Bağımsız İletişim Uzmanı
Şahin Tekgündüz | İstanbul Hepimizin Girişimi
Doç. Dr. Şebnem Yardımcı Geyikçi | University of Bonn
Prof. Dr. Tanju Tosun | Bağımsız Akademisyen
Dr. Ulaş Bayraktar | Kültürhane
Dr. Uygur Özemesi | Good4Trust

Denge ve Denetleme Ağı

Hayriye Ataş, Genel Koordinatör
Hakan Yavuzıılmaz, Araştırma ve Politika Geliştirme Koordinatörü
Nilüfer Demiroğlu, Savunuculuk ve Saha Koordinatörü
Atlas Arslan, İletişim Koordinatörü
Eren Çağdaş Bilgiç, mecliste.org Program Koordinatörü
Demet Şöhret, Sosyal Medya Sorumlusu
Gözde Ocak, Editör
Mert Demir, Proje Asistanı
İpek Can, Stajyer

Demokrasi Atölyeleri Kolaylaştırıcılık Eğitimi Eğitmeni

Deniz Özdikmenli

Demokrasi Atölyeleri Kolaylaştırıcıları

Ahmet Bayırlı, Hatay
Alpayhan Düven, Eskişehir
Berke Yüksel, Trabzon
Cengiz Kuday, Mardin
Dilşat Aktaş Karakaş, İzmir
Esin İhlamur, İstanbul
Funda Coşkun, Şanlıurfa
Görkem Mavi, Ankara
Hava Demirel, Mersin
Hayrettin Alan, Van
Leyla Serin Kırık, Mersin
Mert Seymen Renkmen, Ankara
Muhammet Perihan, Diyarbakır
Mustafa Kaya, Afyon
Özlem Bilgi, Konya
Sedef Ünver, İzmir
Serhat Irmak, Mardin
Sinem Atay, Balıkesir
Ufuk Uzun, Hatay
Yunus Emre Benli, İstanbul
Yusuf Yıldırım, Ağrı
Zeynep Aybüke Mutlu, Ankara
Zülal Beyza Aydoğdu, İstanbul
Züleyha Keskin, Van

Tasarım

Kurtuluş Karaşın

DENGEVE
DENETLEME AĞI

Bu yayın, İsveç Büyükelçiliği, Ankara ve İsveç Uluslararası Kalkınma İşbirliği Ajansı desteği ile Denge ve Denetleme Ağı tarafından yayımlanmıştır. Çalışmanın içeriği, İsveç Büyükelçiliği ve Sida'nın kurumsal görüşlerini yansıtmamaktadır.

İçindekiler

Önsöz	10
Yöntem	12
Giriş ve Özet	13
Bireysel Bulgular.....	13
Grup Çalışmalarının Bulguları.....	14
Katılımcıların Profili	16
Öncelik Verilmesi Gereken Sorunlar-Bireysel Düzeyde Değerlendirmeler	18
Ekonomi	21
Haklar.....	23
Eğitim Sistemi.....	25
Özgürlükler	27
Demokrasi.....	28
Adalet Sistemi.....	29
Yönetişim	30
Ayrımcılık ve Kutuplaşma.....	31
Diğer Konular	32
Grup Çalışmalarının Sonuçları	34
Öncelik Verilmesi Gereken Sorunlar-Grup Düzeyinde Değerlendirmeler	35
Ekonomi	39
Haklar.....	41
Eğitim Sistemi.....	42
Adalet Sistemi, Demokrasi ve Özgürlükler	43
Yönetişim, Başkanlık Sistemi ve Denge ve Denetleme	45
Toplumsal Barış.....	46
Diğer Konular	47

Sorunlara Getirilen Çözümler	49
Ekonomi	50
<i>Geçim Sıkıntısı</i>	50
<i>Gelir Dağılımı</i>	51
<i>İşsizlik</i>	51
<i>Tarımsal Kalkınma</i>	52
<i>Sosyal Devlet Eksikliği</i>	52
<i>Yoksulluk</i>	52
<i>Teknolojik Geri Kalmışlık</i>	53
<i>Diğer Ekonomi</i>	53
Haklar	54
<i>Toplumsal Cinsiyet</i>	54
<i>İnsan Hakları</i>	55
<i>Hayvan Hakları</i>	55
<i>Gençlerin Sorunları</i>	55
<i>Dezavantajlı Bireylerin Hakları</i>	56
<i>Çocuk Hakları</i>	56
Eğitim Sistemi	56
<i>Eğitim Sistemi-Niteliksizlik</i>	56
<i>Eğitim-Eşitsizlik</i>	57
<i>Eğitim Politikaları</i>	57
<i>Üniversitelerin Sorunları</i>	58
<i>Eğitimle İlgili Diğer Konular</i>	58
Adalet Sistemi	59
<i>Yargı Bağımsızlığı</i>	59
<i>Hukukun Üstünlüğü</i>	59
Demokrasi	59
<i>Dinin Siyasallaşması</i>	59
<i>Demokrasi Eksikliği</i>	59
<i>Sivil Toplumun Gelişmemesi</i>	60
Özgürlükler	60
<i>İfade ve Düşünce Özgürlüğü</i>	60

<i>Medyanın Bağımsızlığı</i>	60
Yönetişim	61
<i>Liyakatsizlik</i>	61
<i>Seçim Sistemi</i>	61
<i>Başkanlık Sistemi</i>	61
<i>Denge ve Denetleme</i>	61
Toplumsal Barış.....	62
<i>Ayrımcılık</i>	62
<i>Kutuplaşma</i>	62
Diğer Konular	62
<i>Afetlerle Mücadele</i>	62
<i>Altyapı Sorunları</i>	62
<i>Kentleşme Sorunları</i>	63
<i>Çevre ve İklim Sorunları</i>	63
<i>Göçmen Sorunu</i>	64
<i>Sağlık Sistemi</i>	64
Demokrasi Atölyeleri'nde Belirlenen Siyasi Parti İsimleri ve Sloganlar	65
Sonuç	71

Şekil Listesi

Figür 1	Cinsiyet Dağılımı	16
Figür 2	En Son Mezun Olunan Okul Dağılımı	16
Figür 3	Yaşanılan İl.....	17
Figür 4	Katılanların Yaş Dağılımı	17
Figür 5	Öncelik Verilmesi Gereken Konular (Anabашlıklar)	18
Figür 6	Öncelik Verilmesi Gereken Konular ve Önem Dereceleri (Anabашlıklar)	19
Figür 7	Bireysel Düzeyde Öne Çıkarılan Konular	20
Figür 8	Ekonomi Anabашlığının Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtilme Sıklığı)	21
Figür 9	Ekonomi Anabашlığının Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtilme Sıklığı ve Ortalama Önem)	22
Figür 10	Haklar Anabашlığının Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtilme Sıklığı)	23
Figür 11	Haklar Anabашlığının Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtilme Sıklığı ve Ortalama Önem)	24
Figür 12	Eğitim Anabашlığının Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtilme Sıklığı).....	25
Figür 13	Eğitim Anabашlığının Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtilme Sıklığı ve Ortalama Önem).....	26
Figür 14	Özgürlükler Anabашlığının Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtilme Sıklığı)	27
Figür 15	Özgürlük Anabашlığının Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtilme Sıklığı ve Ortalama Önem).....	27
Figür 16	Demokrasi Anabашlığının Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtilme Sıklığı).....	28
Figür 17	Demokrasi Anabашlığının Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtilme Sıklığı ve Ortalama Önem)	28
Figür 18	Adalet Anabашlığının Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtilme Sıklığı)	29
Figür 19	Adalet Anabашlığının Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtilme Sıklığı ve Ortalama Önem).....	29
Figür 20	Yönetişim, Denge ve Denetleme, Başkanlık Sistemi Ana Başlıklarının	30
	Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtilme Sıklığı)	
Figür 21	Yönetişim, Denge ve Denetleme, Başkanlık Sistemi Ana Başlıklarının Altındaki	30
	Alt-Başlıklar (Belirtilme Sıklığı ve Ortalama Önem)	
Figür 22	Ayrımcılık ve Kutuplaşma Ana Başlıklarının Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtilme Sıklığı)	31
Figür 23	Ayrımcılık ve Kutuplaşma Ana Başlıklarının Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtilme Sıklığı ve Ortalama Önem)....	31
Figür 24	Diğer Alt-Başlıklar (Belirtilme Sıklığı)	32
Figür 25	Diğer Alt-Başlıklar (Belirtilme Sıklığı ve Ortalama Önem)	33

Figür 26	Grupların Bildirgelerinde Yer Alan Konuların Ana Başlıkları (Belirtilme Sıklığı).....	35
Figür 27	Grupların Bildirgelerinde Yer Alan Konuların Ana Başlıkları (Belirtilme Sıklığı ve Ortalama Önem).....	36
Figür 28	Grup Düzeyinde Öncelik Verilmesi Gereken Konular	37
Figür 29	Konuların Kümelenmesi (Hiyerarşik Kümeleme Dendrogramı)	38
Figür 30	Ekonomi Anabaşlığının Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtilme Sıklığı).....	39
Figür 31	Ekonomi Anabaşlığında Yer Alan Konular (Belirtilme Sıklığı ve Ortalama Önem)	40
Figür 32	Haklar Anabaşlığının Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtilme Sıklığı)	41
Figür 33	Haklar Anabaşlığında Yer Alan Konular (Belirtilme Sıklığı ve Ortalama Önem).....	41
Figür 34	Eğitim Anabaşlığının Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtilme Sıklığı).....	42
Figür 35	Haklar Anabaşlığında Yer Alan Konular (Belirtilme Sıklığı ve Ortalama Önem).....	42
Figür 36	Adalet Sistemi, Demokrasi ve Özgürlükler Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtilme Sıklığı).....	43
Figür 37	Adalet Sistemi, Demokrasi ve Özgürlükler Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtilme Sıklığı ve Ortalama Önem)	44
Figür 38	Yönetişim, Başkanlık Sistemi ve Denge ve Denetleme Başlıklarında Yer Alan Alt-Başlıklar (Belirtilme Sıklığı)	45
Figür 39	Yönetişim, Başkanlık Sistemi ve Denge ve Denetleme Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtilme Sıklığı ve Ortalama Önem)	45
Figür 40	Toplumsal Barış Başlığında Yer Alan Alt-Başlıklar (Belirtilme Sıklığı)	46
Figür 41	Toplumsal Barış Başlığında Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtilme Sıklığı ve Ortalama Önem)	46
Figür 42	Diğer Ana Başlıklarda Yer Alan Alt-Başlıklar (Belirtilme Sıklığı)	47
Figür 43	Diğer Ana Başlıklar Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtilme Sıklığı ve Ortalama Önem)	48

Farklı gruplardan, yaş ve cinsiyetlerden insanların öncelikli gördüğü sorunların benzer olması aslında halk olarak derinlerimiz benzer olduğunu ve uygun bir zemin sağlandığında kutuplaşmadan, uyum içinde var olabileceğini gösterdi

Bu atölyede, yaşadığımız sorunları çözebilmek için vatandaş olarak sorumluluklarımızı yerine getirmenin ne kadar önemli olduğunu bir daha anladım

Vatandaşlar olarak bizlere çok iş düşüğünün farkına vardık. Birlikte güçlüyüz

Farklı bakış açıları ve çözüm önerileri geleceğe dair umut veriyor

Ne kadar farklı görüşlere sahip olursa olsun demokrasinin gücüne inanan insanların varlığı umut vaat ediyor

Bu denli farklı düşünen insanların bir arada olması harikaydı

Bu ve benzeri etkinliklerin toplumdaki demokrasi kültürünün gelişmesine olumlu etkileri olduğunu düşünüyorum

Seçimler konusunda kendimi geliştirdiğimi hissediyorum

Hiç tanımadığım insanlarla bir araya gelerek siyasi parti kurmak çok keyifliydi ve farklılıklara saygılı da çok yoğun hissettim

Atölye gayet verimli geçti, farklı görüşlerin birbirini dışlamadan ortak bir noktada buluşabileceğini gördüm

Bu atölye fikirlerimizin hala önemli olduğunu hissettirdi

Sorunları konuşmak, tartışmak, farklı bakış açılarının katkılarını görmek çok eğiticiydi

Sorunlar üzerinde daha detaylı düşünmek ve çözüm önerileri sunmaya çalışmak beni aktif vatandaşlığın nasıl olması gerektiği konusunda daha detaylı düşünmeye itti

Aktif vatandaşlığın sorunları fark etmek gibi tek boyutlu bir kavram olmadığı, aynı zamanda çözümleri hakkında düşünmenin fazlasıyla öneme sahip olduğunu bariz bir şekilde fark etmemi sağladı

Çözüm önerileri sunmak çok keyifliydi. Fikirlerimin önemsendiği bir alanda olmak benim için mutluluk vericiydi

Benim için şahane bir deneyimdi

Çok iyi bir çalışma oldu, bir an kendimi ülkenin başında bir yönetici olarak hissettim. Umarım çalışmamız daha güzel, aydınlık ve eşitlikçi bir Türkiye'ye ışık olur

Geliştirici, özgüven kazandıran ve bizi aktif tutan, fikirlerimizi özgürce dile getirebildiğimiz bir etkinlik oldu

Fazlasıyla bilgilendirici, keyifli ve eğlenceliydi

İlk defa bir grup bizlere bir düşünce dayatmak yerine düşünmeye teşvik ettiği için teşekkürler

Demokratik seçim süreçlerinin gerekliliği konusunda farkındalığım arttı

Biz gençler, hep birlikteyiz. Farklılıklarımıza rağmen ayrılmamayı, saygılı ve uyumlu öğrenip ülkemizi aydınlığa taşıyacağız

Düşüncelerimi özgürce ifade edebilmek rahatlatmış hissettirdi, ortak bir paydada buluşmasak da kimse tarafından yargılanmadım ve yaftalanmadım

Heyecan vericiydi, geleceğe dair umudum tekrar yeşermeye başladı

Aktif vatandaşlık hakkında farkındalık kazandığımız bir etkinlik oldu

Katıldığım için inanılmaz mutluyum, hayatımın en güzel günlerinden biriydi

Gündelik hayatımıza yansıyan bu büyük problemleri tanımadığımız insanlarla bir araya gelip konuşmak, tartışmak çok keyifliydi

Burada bulunmanın katkısı tahmin ettiğimden fazla oldu. Sorunlarımızı ortak bir şekilde derinlemesine düşünüp tartışmamızı sağladı. Gözümüz Demokraside diyoruz

Önsöz

Türkiye'nin farklı bölgelerinden ve farklı çalışma alanlarından 300'e yakın sivil toplum örgütünün üyesi olduğu Denge ve Denetleme Ağı olarak, on yılı aşkın süredir yürüttüğümüz bütün katılımçlık çalışmalarında, toplumsal seviyedeki kutuplaşmanın azaltılmasının en önemli yollarından birinin farklı fikirleri demokratik ortamlarda bir araya getirmek; vatandaşların konuşup tartışabilecekleri ve en önemlisi çözüm önerileri geliştirebilecekleri ortak müzakere alanları açmak olduğunu deneyimledik. Bu anlamda kutuplaşmanın aşılması, ortak demokratik talep ve değerler etrafında sivil toplumun örgütlenmesi, taleplerin karar vericilerle buluşması için birçok katılımçlık çalışmasına imza attık. Bu katılım araçları, ülkenin farklı bölgelerinden çeşitli sivil toplum örgütlerine de ilham oldular. Demokrasi Atölyeleri çalışması da böyle bir çabanın ürünü olarak ortaya çıktı.

Demokrasi Atölyeleri çalışmasında bizleri 3 temel soru motive etti:

- Cumhuriyetin ikinci yüzyılında genel seçimlere doğru, geleceğimizi birlikte inşa edeceğimiz bu kritik dönemde, nasıl bir Türkiye'de yaşamak istiyoruz?
- Bizi birbirimize bağlayan ortak deneyimlediğimiz sorunlar, bir araya gelmemizi sağlayacak ortak değerlerimiz ve beklentilerimiz neler? Kamusal alanlarda bu sorunları ve çözüm önerilerimizi konuşabilecek miyiz?
- Kutuplaşmanın git gide derinleştiği, herkesin bir diğerine "öteki" olduğu bu ortamda benzeşen gelecek beklentilerimizi göz ardı etmenin ortak faydamıza ulaşmamızı zorlaştırdığını neden görmüyoruz?

Bu sorulardan yola çıkarak, Denge ve Denetleme Ağı'nın 2023 seçimleri için hazırladığı "Gözümüz Demokraside" kampanyası ve Türkiye Cumhuriyetinin ikinci yüzyılı vizyonu kapsamında 15 farklı ilde 400'ü aşkın katılımçıyla Demokrasi Atölyeleri düzenledik. Atölyeleri, ülkenin dört bir yanından eğitici eğitimi alan gönüllü kolaylaştırıcılarımız yürüttüler. Atölyelerde katılımçılardan, önce bireysel olarak öncelikleri sorunları ve çözüm önerilerini tespit etmelerini, daha sonra gruplar halinde seçimlere katılacak hayali birer siyasi parti oluşturarak ortaklaştıkları sorun alanları ve çözüm önerilerinden oluşan seçim bildirgeleri hazırlamalarını istedik. Elinizdeki rapor, Demokrasi Atölyeleri'nde yürütülen derinlemesine tartışmalar ve müzakereler sonunda ortaya çıkan seçim bildirgeleri verilerinin değerlendirmesini ve sonuçlarını içeriyor.

Demokrasi Atölyeleri ile Türkiye'nin farklı illerinden farklı düşünen vatandaşların nasıl bir Türkiye'de yaşamak istediklerini hayal etmeleri için ortak alanlar sağladık; katılımcıların, hayali siyasi partiler kurarak ve müzakere ederek aktif şekilde yaşamlarını etkileyen sorun alanlarını tespit etmelerini ve çözüm önerileri geliştirmelerini teşvik ettik. Bununla beraber aktif vatandaşlık kapsamında seçimlerde bilinçli oy kullanma ve seçim bildiregilerinin önemine ilişkin bir vatandaşlık eğitimi de uygulanmış olduk. Özellikle Türkiye'nin farklı illerinde bu seçimlerde ilk kez oy kullanacak olan gençler, seçim bildiregilerinin aktif ve bilinçli şekilde demokratik tercihte bulunmaya ilişkin önemine dair deneyim ve bilgiler de kazandılar.

Şüphesiz Türkiye'de kutuplaşmanın aşılması ve aktif vatandaşlık bilincinin geliştirilmesi anlamında daha gidilecek çok yol var. Sivil toplum örgütleri ise demokratikleşme sürecinde vatandaşlara bir araya gelme fırsatı sunan ve kamusal alan açan en önemli aktörler. Denge ve Denetleme Ağı, vatandaşların ve üyelerinin ellerinden çıkan, özgün katılımcılık çalışmaları oluşturmaya devam edecek. Bir Türkiye Hayali ve Bir Şehir Hayali çalışmalarında uygulanan Hayal Atölyeleri, farklı fikirleri bir araya getiren Demokrasi Masaları gibi Demokrasi Atölyeleri de bu anlamda Denge ve Denetleme Ağı'nın kutuplaşmayı azaltan ve vatandaşlar için ortak müzakere alanları açan katılımcılık çalışması olarak yerini aldı. Demokrasi Atölyelerini vatandaşlar için bir demokratik müzakere platformu olarak geliştirmeye devam edeceğiz.

Demokrasi Atölyeleri çalışmasının geliştirilmesinden uygulanmasına ve raporlaştırılmasına kadar uzanan süreçte çok önemli ve değerli katkıları sunan kolaylaştırıcılarımıza, atölyeleri yapabileceğimiz fiziksel alanları sağlayan tüm kurumlara, uzmanlıkları ile bizlere yol gösteren Danışma Grubumuza, Koordinasyon Grubumuz ve Temsilcilerimiz başta olmak üzere bütün üye örgütlerimize, atölyelerin gerçekleşmesi için büyük emek veren Savunuculuk Birimimize ve en önemlisi Türkiye'nin dört bir yanında atölyelere katılan değerli katılımcılarımıza teşekkür ediyoruz. Elinizdeki raporu kaleme alan ve çok değerli katkılarda bulunan Prof. Dr. Emre Erdoğan'a da en içten teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Hayriye Ataş

Denge ve Denetleme Ağı

Genel Koordinatörü

Yöntem

Denge ve Denetleme Ağı, “Gözümüz Demokraside” kampanyası ile aktif vatandaşlığın güçlendirilmesi amacı kapsamında toplumsal ve siyasi kutuplaşmanın aşılmasına katkıda bulunmak için vatandaşların ortaklaşan beklenti ve çözüm önerilerini görünür kılmayı hedefledi. Bu hedefe didaktik bir yöntemle ulaşmaktan öte, katılımcıların hem interaktif olacağı hem de demokratik seçimlerin önemli bir boyutu olan aktif vatandaşlık üzerine bilgilerini tazeleyeceği Demokrasi Atölyeleri’ni tasarladı. Demokrasi Atölyeleri’nin tasarım süreci de içeriğine uygun bir şekilde katılımcılık esaslı yürütüldü. Çalışmanın ana hatlarının belirlenmesinin ardından çalışmayı illerde uygulayan kolaylaştırıcılar ve DDA Gençlik Ağı katılımcıları ile yapılan deneme atölyelerinde, alınan geri bildirimler ile Demokrasi Atölyeleri tasarımı son haline getirildi.

En az 5 en fazla 25 kişinin bulunduğu kapalı gruplarda, kendilerini talep eden değil yetki sahibi aktörler olarak hayal etmesini teşvik ettiğimiz katılımcılarımız, önce bireysel olarak “Ben aday olsaydım” diyerek önceliklerini sorun alanlarını ve çözüm önerilerini hazırlanan dokümanlara aktardılar. Takip eden bölümde ise rastlantısal olarak oluşturulan gruplar ile “Biz aday olsaydık” önermesi üzerinden hayali siyasi partiler olarak seçim bildirgelerini hazırladılar. Bu bölümde, ilk defa aynı ortamda bulunan ve birbirini hiç tanımayan bir grup insanın bireysel olarak etkilendiği sorun alanlarını paylaşması, birbirini dinlemesi ve anlamaya çalışması uzlaşılı kültürünün de pratik edilmesine bir alan sağladı. En son bölümde yaptığımız seçim simülasyonunda da katılımcılar en çok beğendikleri seçim bildirgesinin sahibi olan siyasi partiye oy verdiler.

Vatandaşların beklenti ve çözüm önerilerine “seçim bildirgesi” aracılığıyla ulaşmak, atölyeleri bir çeşit aktif vatandaşlık eğitimi aktivitesine de dönüştürdü. Yapılan atölyeler ile seçmenlerin oy tercihlerini yaparken seçim bildirgelerini takip etmesinin önemine, göz önünde bulundurması gereken demokratik kriterlere de vurgu yapıldı ve atölyeler bu yönüyle aktif vatandaşlık eğitimi niteliği de kazandı.

Son olarak, atölyelerde hazırlanan seçim bildirgelerinden elde edilen veriler kodlanarak veri analizi gerçekleştirildi.

Giriş ve Özet

Denge ve Denetleme Ağı, Aralık-Nisan 2023 tarihleri arasında Türkiye'nin 15 ilinde 400'ü aşkın kişinin katılımıyla bir dizi Demokrasi Atölyesi gerçekleştirdi. Bu çalışma çerçevesinde bir araya gelen katılımcılar, ülkenin önde gelen sorunları üzerine düşünme ve birlikte çalışma fırsatı buldular.

Demokrasi Atölyeleri'nde katılımcılar bireysel ve grup halinde çalışarak birer siyasi parti gibi bildireler hazırladı ve diğer katılımcılara sundular. Böylelikle farklı coğrafyalarda yaşayan ve farklı cinsiyet, yaş ve meslek gruplarından gelen Türkiye vatandaşlarının ortaklaştıkları konular da ortaya çıkmış oldu.

Bireysel Bulgular

Bireysel düzeyde yapılan çalışmalara baktığımızda ülkenin en önemli sorunu olarak ekonomi başlığı ortaya çıktı; katılımcıların ortaya koydukları 2 bin 690 başlığın 678'i ekonomiyle ilişkili oldu. Ekonomiyi, 398 defa belirtilen haklar ve 360 defa belirtilen eğitim sistemi sorunları takip etti. Özgürlükler, demokrasi, yönetim ve adalet sistemine dair sorunlar ise üçüncü grubu oluşturdu.

- Ekonomi ana başlığı altında ön plana çıkan konular geçim sıkıntısı, işsizlik ve gelir dağılımı konuları oldu. Bu konular hem sıkça belirtildi hem de sıralamalarda ön planda yer aldı.
- Haklar ana başlığının en önemli konusu toplumsal cinsiyet sorunları oldu, 167 defa belirtilen bu sorun, katılımcıların gündeminin en önemli maddesini oluşturdu. Diğer haklar daha seyrek belirtildi.
- Eğitim sistemiyle ilgili sorunlar arasında genel bir değerlendirme haricinde eğitimde nitelik ve eşitsizlik sorunlarının ön plana çıktığı görüldü. Üniversitelerin sorunları da bu başlık altında yer alıyor.
- Özgürlükler ana başlığında düşünce özgürlüğü sıklıkla belirtilen konu oldu, medya bağımsızlığı ve ifade özgürlüğü de bu başlık altında yer alıyor. Demokrasi ana başlığında yer alan dinin siyasallaşması, adalet ana başlığının altında gruplanmış adalet sisteminin sorunları ve yönetim başlığındaki liyakatsizlik sorunu katılımcıların listelerinde yer verdikleri sorunlar oldu.
- Ayrımcılık, göçmen sorunu ve sağlık sistemi sorunları da münferit olarak ön plana çıkan konular olarak görülüyor.

Grup Çalışmalarının Bulguları

Demokrasi Atölyeleri'nde katılımcılar 101 ayrı gruba ayrılıp 648 konudan oluşan bildireler oluşturdu. Bu bildirelerin içeriği incelendiğinde şu bulgulara ulaşıldı:

Grupların en fazla vurguladıkları konu ekonomiyken (147), bu konuyu haklar (97) ve eğitim sistemi (93) izledi. Göçmen sorunu 44 defa bildirelerde yer alarak, önemli bir konu olarak ortaya çıktı. Adalet sistemi, yönetim ve demokrasi ana başlıkları da ayrı başlıklar olarak ön plana çıktı. Grup bildireleri üzerinden yaptığımız kümeleme çalışması, ekonomi, haklar ve eğitim sistemi konularının temel ana başlıklar olarak bildirelerde yer aldığını ortaya koydu.

- Ekonomi ana başlığı altında ön plana çıkan konular, genel değerlendirmeler bir kenara bırakılırsa işsizlik, geçim sıkıntısı ve gelir dağılımı oldu; bu konuların arasında işsizlik daha sık belirtildi.
- Haklar ana başlığının önde gelen konusu toplumsal cinsiyet oldu (43), insan hakları 17 ve hayvan hakları da 13 defa belirtildi.
- Eğitim söz konusu olduğunda genel değerlendirmeler haricinde niteliksizlik en sık belirtilen konuyken, eşitsizlik ve üniversitelerin sorunları da sıklıkla belirtilen konular arasında yer aldı.
- Adalet sistemi (24), liyakatsizlik (27), göçmenler (44), çevre ve iklim sorunları (24) ve sağlık sistemi (24) diğer konulardan ayrı başlıklar olarak dikkat çekti.

Demokrasi Atölyeleri çerçevesinde yapılan oylama çalışmasının sonuçları da ekonominin önemini gösterirken, oylanan bildirelerde en sık yer verilen bu başlık, üçte bir oranında kazanan bildirede yer aldı. Haklar ve eğitim sistemi de benzer oranda yer buldu. Bu noktada göçmen sorunun da ön plana çıktığını ve üçte bir oranında kazanma oranına sahip olduğunu belirtmek gerekiyor.

Grupların geliştirdiği çözüm önerilerine baktığımızda gündelik yaşamdaki sorunlara getirilecek çözümlerin ön plana çıktığını görmekteyiz.

- Ekonomi konusunda bireylerin gelir düzeylerinin yükseltilmesi, sosyal devletin güçlendirilmesi ve vergi adaletinin sağlanması gibi bölüşüm politikalarına vurgu yapılırken; işsizlik sorununun çözülmesi için gençlerin ve kadınların istihdamının teşvik edilmesi, sanayi üretiminin geliştirilmesiyle birlikte belirtiliyor. Katılımcılar için tarımsal kalkınma da devletin aktif rol oynayacağı bir alan olurken, bu konuda aktif politikaların geliştirilmesi öneriliyor.
- Katılımcıların toplumsal cinsiyet rolleri konusunda ne kadar hassasiyet taşıdığı daha önceki aşamalarda da görülüyor. Bu başlık altında İstanbul Sözleşmesi'ne dönülmesi, 6284 sayılı kanunun kapsamının genişletilmesi gibi yasal düzenlemeler öneriliyor. Yaşamın her alanında ayrımcılığa son verilmesi ve gerektiğinde pozitif ayrımcılık yapılması da öneriler arasında. Kadınların karar alma mekanizmalarına dahil edilmeleri de bir öncelik olarak görülüyor. Haklar başlığı altında Anayasa'da yapılacak düzenlemelerle insan haklarının ve canlı haklarının koruma altına alınması önerilirken, insan haklarının ihlal edilmesine karşı getirilecek yaptırımlara da yer veriliyor. Hayvan hakları konusunda da iyileştirmeler yapılması öngörülüyor. Gençlerin ve çocukların haklarının korunmasının yanı sıra çocuk işçiliğine son verilmesi ve çocuk koruma sisteminin iyileştirilmesi de bildirelerde yer alıyor.
- Eğitim sisteminin niteliğini arttıracak çok sayıda öneri arasında okulların altyapılarının iyileştirilmesi, öğretmenlere hak ettikleri gelirin sağlanması ve müfredatların güncellenmesi yer alıyor. Eşitsizliği gidermek amacıyla temel eğitimin ücretsiz olması, özel/devlet ayrımının azaltılması ve okullara ulaşımın ücretsiz olması öneriliyor. Okullarda ücretsiz yemek verilmesi de öneriler arasında yer alıyor.

Bu başlık altında üniversitelerin özerkliği, üniversite sayısının azaltılması ve pratik eğitime odaklanması da öneriler arasında.

- Adalet sistemi söz konusu olduğunda yargı bağımsızlığını sağlayacak tedbirlerin alınması, hakim ve savcılarının özlük haklarının iyileştirilmesi yer alıyor. Hukukun üstünlüğünün sağlanmasına yönelik bir dizi tedbir de öneriliyor.
- Demokrasinin gelişmesi için yerel yönetimlerin güçlenmesi, STK'ların kapasitelerinin artırılması ve katılımın cazip hale getirilmesi de başlıca öneriler arasında.
- İfade ve düşünce özgürlüğünün teminat altında alınması ve karar vericilerin bilinçlendirilmesinin yanı sıra medyanın bağımsızlığını sağlayacak bazı öneriler de geliştirilmiş.
- Liyakatsizliğe son vermek amacıyla adil atama kriterlerinin oluşturulması, mülakat sisteminin kaldırılması ve atamaların denetlenmesi de öneriler arasında yer alıyor.
- Başkanlık sisteminden parlamenter sisteme geri dönülmesi, seçim sisteminin daha demokratik hale getirilmesi ve denetleme kuruluşlarının güçlendirilmesi de yönetim ile ilgili diğer maddeler arasında.
- Toplumsal barışın sağlanması için bütün vatandaşların eşit haklara sahip olması, azınlıkların anadillerinde eğitim alabilmesi ve eğitim politikalarının kapsayıcılığının artırılması da görüşler arasında yer alıyor.
- Afet Bakanlığı'nın kurulması, imar affının yasaklanması ve yapı denetim faaliyetlerinin artırılması öneriliyor.
- Göçmen konusunda Göç Bakanlığı'nın kurulması, AB Geri Kabul Antlaşması'nın feshi, sınır güvenliğinin sağlanması gibi öneriler geliştirilirken;
- Kentleşme, çevre ve iklim sorunlarında farkındalığın artırılması, denetlemelerin sıklaşması ve uluslararası antlaşmalara uyulması da öneriliyor.

Demokrasi Atölyeleri çalışmaları bize ülkemizdeki sorunlar ve çözümler üzerinde bir uzlaşma sağlanabileceğini gösteriyor. Gerek bireysel çözüm önerilerinde gerekse de grup çalışmalarında ülkenin karşılaştığı işsizlik, geçim sıkıntısı gibi acil sorunlar ön plana çıkmış olsa da katılımcıların bu sorunlara sosyal devlet açısından çözümler önerdikleri görülüyor. İşsizlik ya da enflasyon gibi sorunlar sadece ekonomik politikalarıyla değil, eşitsizliği giderecek destek politikalarıyla çözülecek sorunlar olarak görülüyor. Ekonomi politikalarının sosyal boyutlarına yapılan vurgu, var olan "Ortodoks" çözümlerden farklı bir talebin varlığına da işaret ediyor. Bütün sorunlarda devlete aktif bir rol atfedilmesi de yeni bir sosyal ve aktif devlet arayışının göstergesi olarak kabul edilebilir.

Katılımcıların haklara yaptıkları vurgu da önemsenmelidir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği özellikle öne çıkan bir sorun olarak belirtiliyor ve birçok sorun da toplumsal cinsiyet faktörü vurgulanarak tanımlanıyor. Bu açıdan Türkiye'nin acil sorunlarının çözümünde toplumsal cinsiyet faktörünü göz önünde tutacak politikaların izlenmesinin önemli bir çıkış noktası olduğunu söyleyebiliriz. Keza, sadece gençlerin ya da çocukların değil, hayvanların da haklarının korunması yönündeki talebin de gözlemlenmesi, katılımcıların sadece insan-merkezli bir politika istemediklerinin göstergesi olarak kabul edilebilir.

Demokrasi Atölyeleri çalışmasında ön plana çıkan eğitim reformu, hukukun üstünlüğünün tesis edilmesi, devlet yönetiminde liyakat ve şeffaflık prensiplerinin benimsenmesi, özgürlüklerin genişletilmesi ve toplumsal barışın sağlanması gibi konular; katılımcıların Türkiye'nin yapısal sorunlarının çözülebilmesi için "ilerici" politikalara yönelmesi gerektiği konusundaki uzlaşmalarına işaret ediyor.

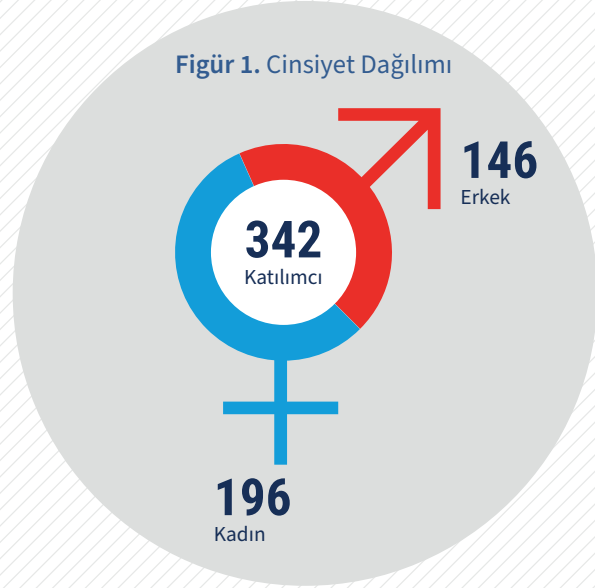
Katılımcıların Profili

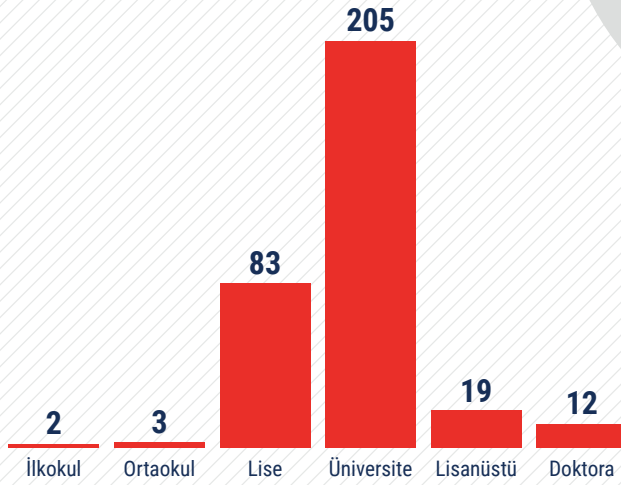
Atölye çalışmasına toplam 400 kişi katılmıştır. Atölyelerde katılımcı listesini doldurmak istemeyen 58 katılımcı sebebiyle, 342 kişinin başlıca demografik bilgileri analiz edilmiştir.

Atölye çalışmasına katılan 342 kişinin başlıca demografik bilgileri aşağıdaki gibidir:

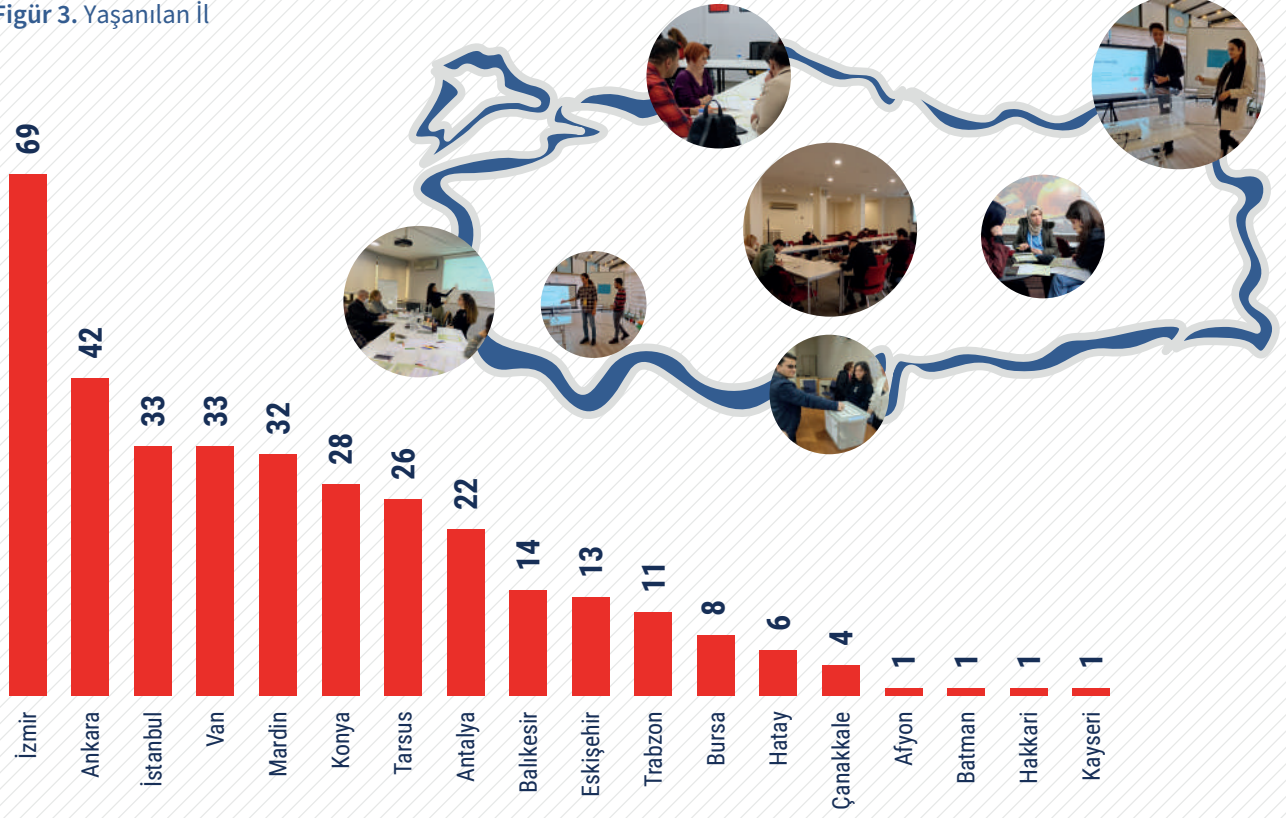
Figür 1. Cinsiyet Dağılımı

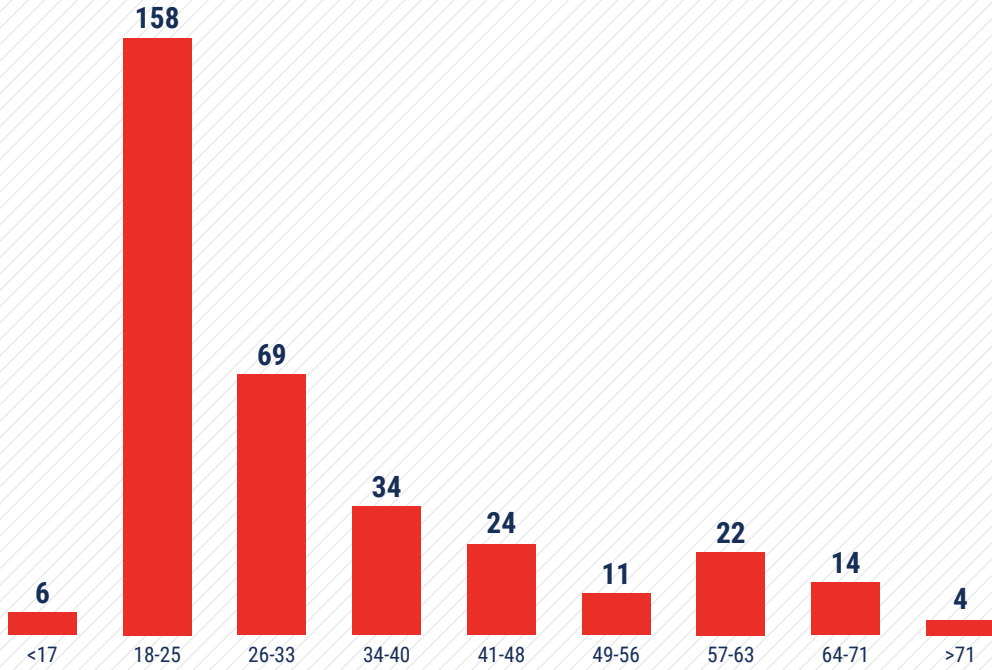
Figür 2. En Son Mezun Olunan Okul Dağılımı

Figür 3. Yaşanılan İl

Figür 4. Katılanların Yaş Dağılımı

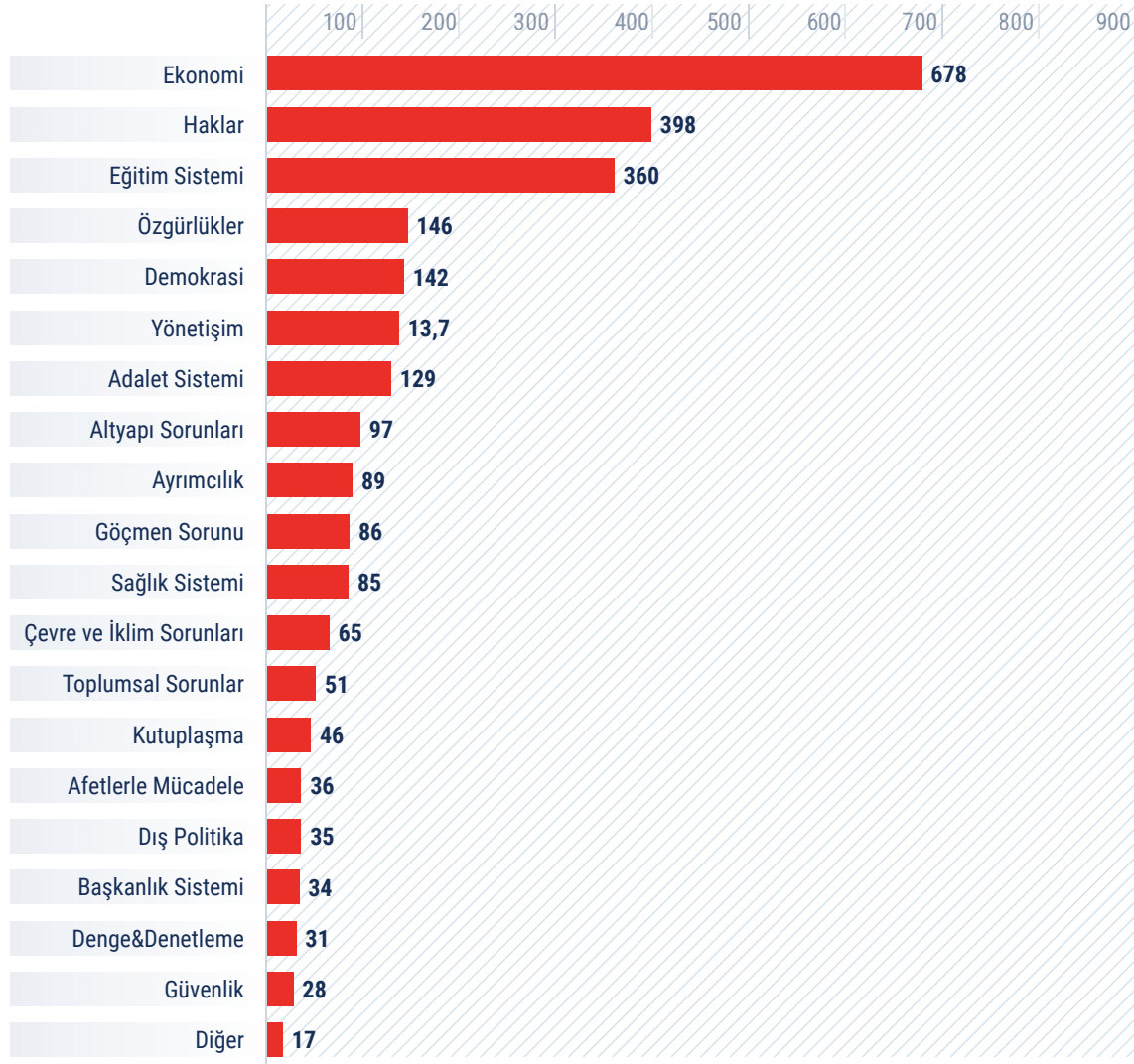
Öncelik Verilmesi Gereken Sorunlar

Bireysel Düzeyde Değerlendirmeler

Demokrasi Atölyeleri'ne katılan toplam 400 kişi bireysel olarak yaptıkları çalışmalarda toplam 2690 konuyu Türkiye'nin öncelik vermesi gereken sorunlar olarak belirlediler, bu da ortalama kişi başı 6.73 sorunun belirtildiğine işaret etmektedir.

Katılımcıların bireysel olarak verdikleri yanıtları içeriklerine gruptağımızda belli başlı ana başlıkların ön plana çıktığını gözlemlemekteyiz. Bu grupta sonucunda ortaya 21 ana başlık çıkmıştır, ana başlıkların dağılımı aşağıdaki gibidir:

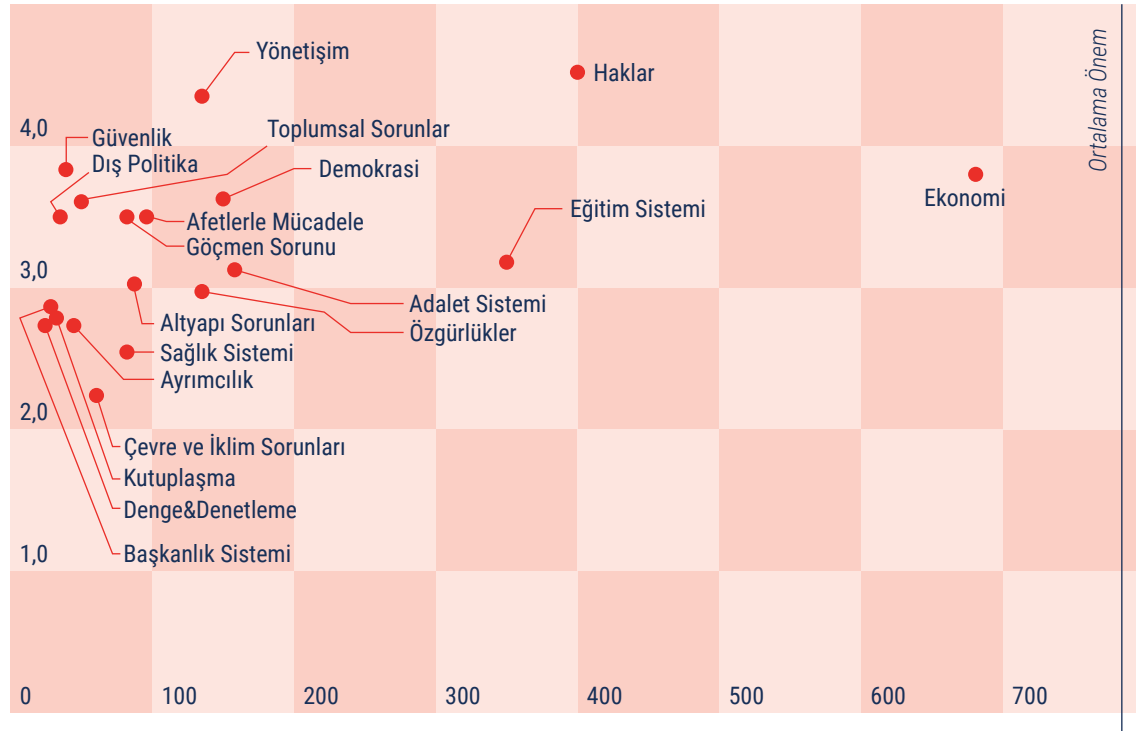
Figür 5. Öncelik Verilmesi Gereken Konular (Anabaşlıklar)

Yukarıda yer alan grafikte de yer aldığı üzere en fazla ön plana çıkan ana başlık ekonomidir, 678 defa belirtilmiştir. Bu başlığı 398 defa belirtilen haklar ve 360 defa belirtilen eğitim sistemi takip etmektedir. Belirtme sayıları 146 ile 129 arasında değişen özgürlükler, demokrasi, yönetim ve adalet sistemi başlıkları da orta kategoride yer alan başlıklar olarak nitelendirilebilir. Altyapı sorunları (97), ayrımcılık (89), göçmen sorunu ve sağlık sistemi (86 ve 85) görece az sayıda katılımcı olarak en önemli sorunlar arasında yazılmıştır. Katılımcıların görece az belirttikleri konularsa güvenlik (28), denge ve denetleme (31), başkanlık sistemi (34), dış politika (35) ve afetlerle mücadele (36) olarak gözlemlenmiştir. Bu resim ülkenin içinde bulunduğu ekonomik sorunların katılımcılar gözünde daha fazla ön plana çıktığını göstermektedir.

Figür 6. Öncelik Verilmesi Gereken Konular ve Önem Dereceleri (Anabaşlıklar)

Belirtme Sıklığı

Demokrasi Atölyeleri'ne katılan katılımcılara listeledikleri sorunları önem sırasına göre de sıralamaları istenmiştir, yukarıda görülen grafik listelenen sorunların belirtilme sıklıklarının yanı sıra ortalama önem derecelerini de göstermektedir. Ekonomi konusu 678 kişi tarafından belirtilmişken, ortalama önemi 3.8 civarındadır, bu açıdan önemli bir konu olarak görüldüğünü söyleyebiliriz. Aynı grafiğe göre yine yüksek sıklıkta belirtilen eğitim sistemi ve haklar konularının listedeki sıralamalardaki yerleri görece geride kalmaktadır.

Haritanın sol tarafındaki yoğunlaşma konular arasındaki sıklık ve önem açısından farklılıkları göstermektedir. Çevre ve iklim sorunlarının belirtilme oranı düşükken, ortalama öneminin yüksek olduğunu görmekteyiz, bu az sayıda kişinin bu konuyu çok önemseydiğini göstermektedir. Toplumsal sorunlar, başkanlık sistemi, dış politika ve güvenlik konuları da bu özelliği taşımaktadır. Öte yandan demokrasi ve özgürlükler konuları belirtilme sıklıkları ve ortalama önemleri görece yüksek konular olarak tanımlanabilir. Afetlerle mücadele ve sağlık sistemi de az sayıda kişinin görece düşük önem verdiği başlıklar olarak göze çarpmaktadır.

Figür 7. Bireysel Düzeyde Öne Çıkarılan Konular

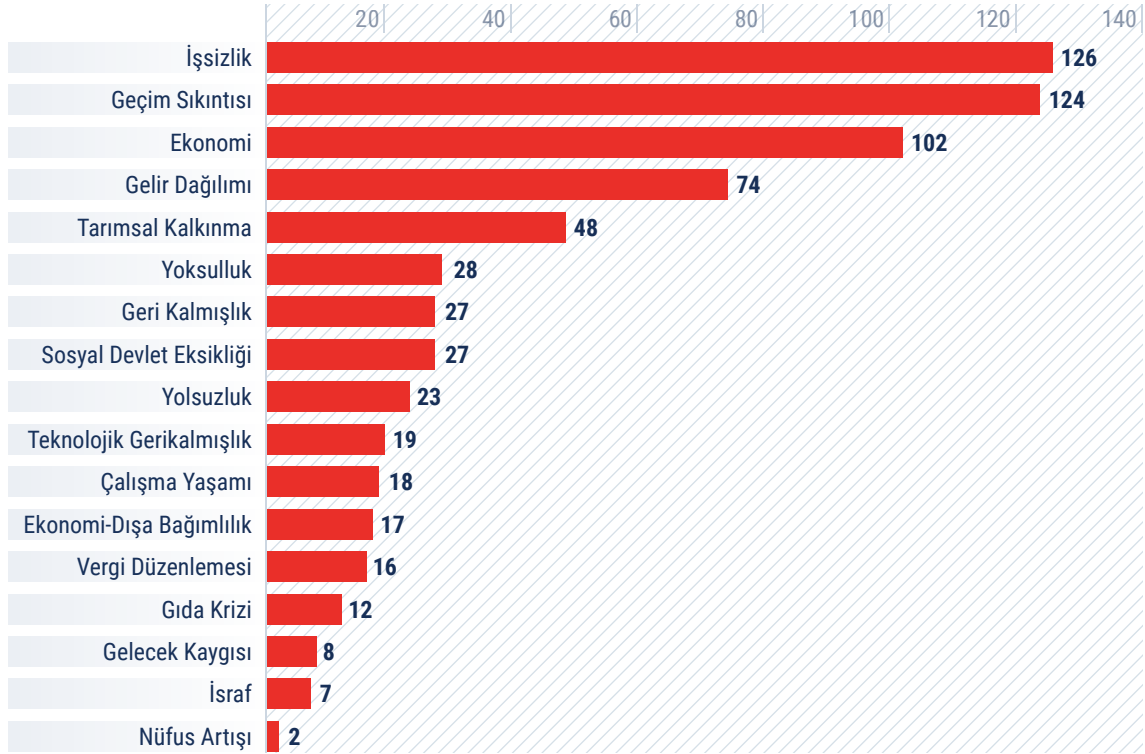
Genel olarak katılımcıların ekonomi, eğitim sistemi ve haklar konularına önem ve öncelik verdikleri görülmektedir. Ancak bu ana başlıklar içinde de kayda değer farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıkları anlayabilmek için ana başlıkları oluşturan alt başlıkları da yakından incelemek doğru olacaktır.

EKONOMİ

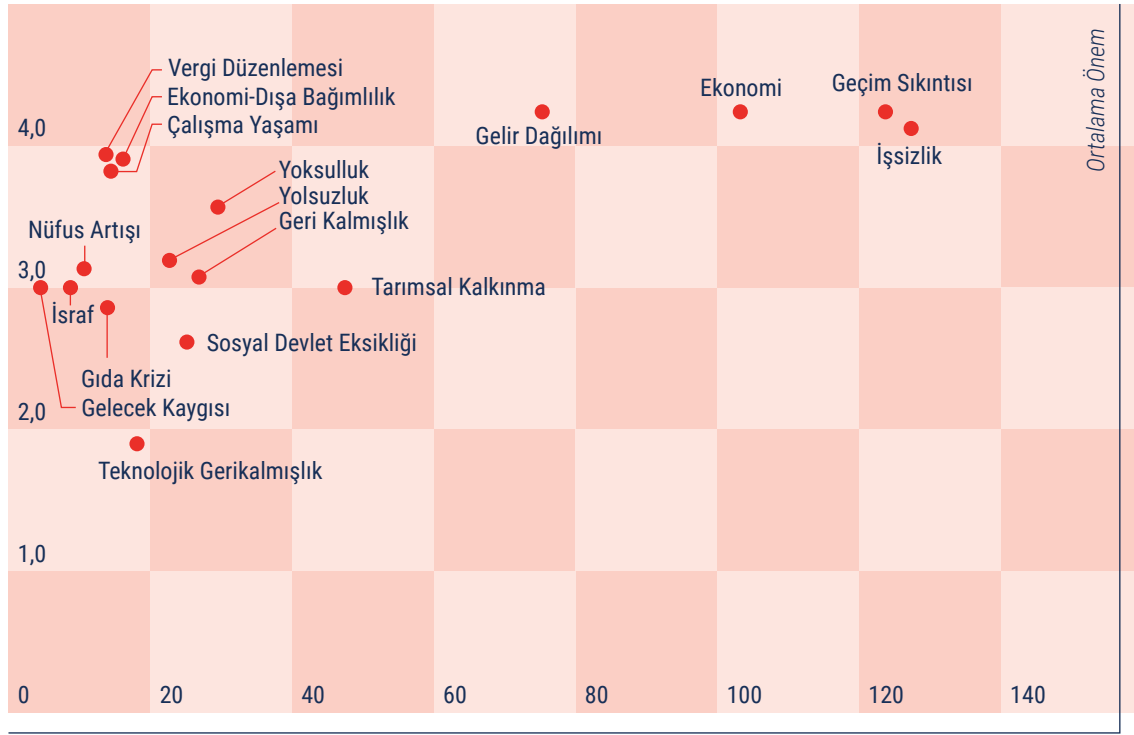
Ekonomi ana başlığını oluşturan konular öncelikle genel bir kategori olarak ekonomik sorunlardan oluşmaktadır.

Figür 8. Ekonomi Anabaşlığının Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtme Sıklığı)

Ekonomi konusunun alt başlıklarına baktığımızda birinci sırayı 126 defa belirtilen işsizlik ve 124 defa belirtilen geçim sıkıntısı konularının aldığını görüyoruz. Genel bir başlık olarak ekonomi 102 defa belirtilmiş ve üçüncü sırada. Gelir dağılımı 74 defa belirtilmiş, buna 28 defa belirtilen yoksulluk ve 27 defa belirtilen sosyal devlet eksikliğini eklediğimizde katılımcıların ekonomi konusuna yaklaşımlarında gündelik sıkıntıların yanı sıra bölüşüm konularının da dahil olduğunu görmekteyiz. Genel olarak geri kalmışlık (27), teknolojik geri kalmışlık (19) ve ekonomideki dışa bağımlılık (17) konularıyla Türkiye'nin uluslararası iş bölümündeki yerine dair kaygılara işaret etmektedir.

Figür 9. Ekonomi Anabaşlığının Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtilme Sıklığı ve Ortalama Önem)

Belirtilme Sıklığı

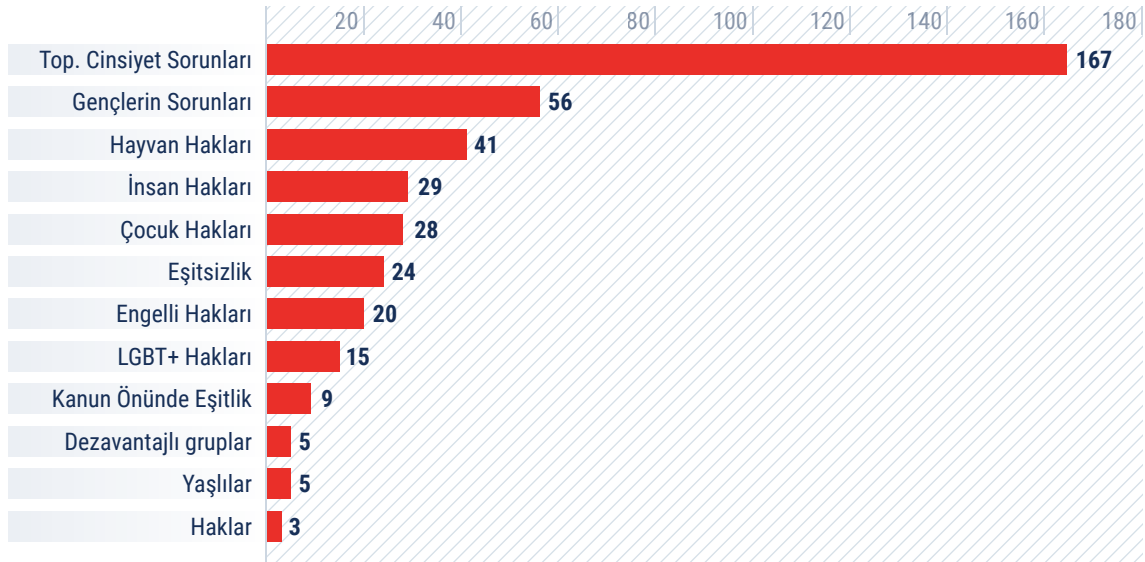
Ekonomi başlığını oluşturan konuların ortalama önemlerini de baktığımızda hem yüksek sıklıkta belirtilmiş hem de yüksek ortalamaya sahip, ön plana çıkan bazı konular olduğunu görüyoruz: Geçim sıkıntısı, işsizlik ve ekonomi bu konular arasındadır. Gelir dağılımı düşük belirtilme sıklığına karşın yüksek önem skoruyla farklılaşmaktadır. Vergi düzenlemesi, dışa bağımlılık ve çalışma yaşamı konularının düşük oranda belirtilmesine rağmen öncelik sırasının görece yüksek olduğunu görmekteyiz. Bu gruba yoksulluk, yolsuzluk ve geri kalmışlık konularını da ekleyebiliriz. Bu resim, ekonomide yaşanan sorunların gündelik yaşama yansımalarının ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

HAKLAR

Katılımcılar tarafından 372 defa belirtilen haklar konusu da ön plana çıkan ana başlıklar arasında yer almaktadır.

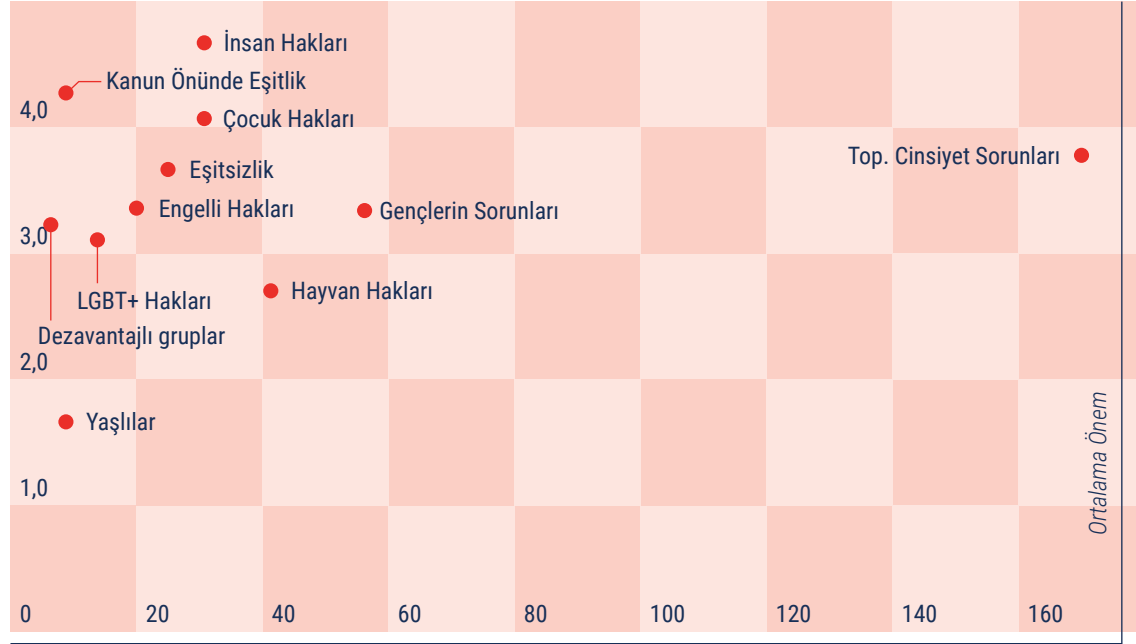
Figür 10. Haklar Anabaşlığının Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtilme Sıklığı)

Haklar ana başlığında yer alan en önemli başlık toplumsal cinsiyet sorunlarıdır, bu başlık 167 defa belirtilmiştir. Gençlerin sorunları 56 defa belirtilirken, çocuk hakları 28, engelli haklarıysa 20 defa belirtilmiştir. Hayvan haklarının 41 defa belirtilmesi ve bu grupta üçüncü sırada yer alması dikkat çekici bir noktadır. Genel olarak insan hakları 29 ve eşitsizlikler 24 defa belirtilirken, diğer hakların belirtilme sıklığı görece düşüktür. Bu rakamlar bize toplumsal cinsiyet ile ilişki sorunlarının katılımcıların gözünde ne derece önemli olduğunu göstermektedir, diğer demografik gruplarla ilişkilendirilebilecek hakların

görece geride gelmesi haklar konusunda ana eksenin toplumsal cinsiyet sorunları olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Figür 11. Haklar Anabaşlığının Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtilme Sıklığı ve Ortalama Önem)

Belirtilme Sıklığı

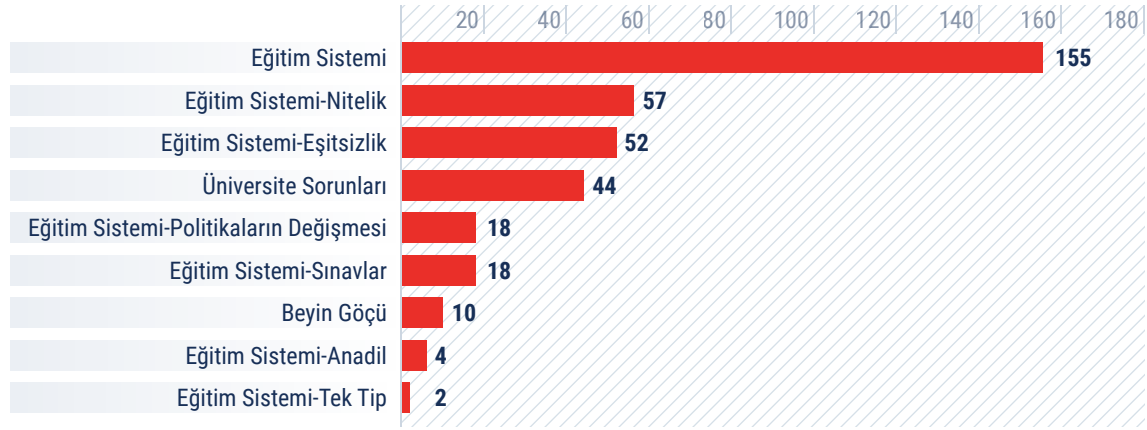
Yukarıda her alan grafik haklar başlığı altında yer alan toplumsal cinsiyet sorunlarının katılımcıların gözünde ne kadar önemli ve öncelikli olduğunu göstermektedir. Öte yandan insan haklarına ilişkin sorunlar görece olarak daha az belirtilmiş olsa da öncelik derecesinin diğer haklardan daha yüksek olduğunu görmekteyiz, keza kanun önünde eşitlik başlığı da benzer bir konumdadır, çocuk hakları da bu gruba yakın konumlanmıştır. Yaşlılar ile ilgili konuların görece az kişi tarafından belirtilmiştir, ortalama önem derecesi de düşük sayılabilir.

EĞİTİM SİSTEMİ

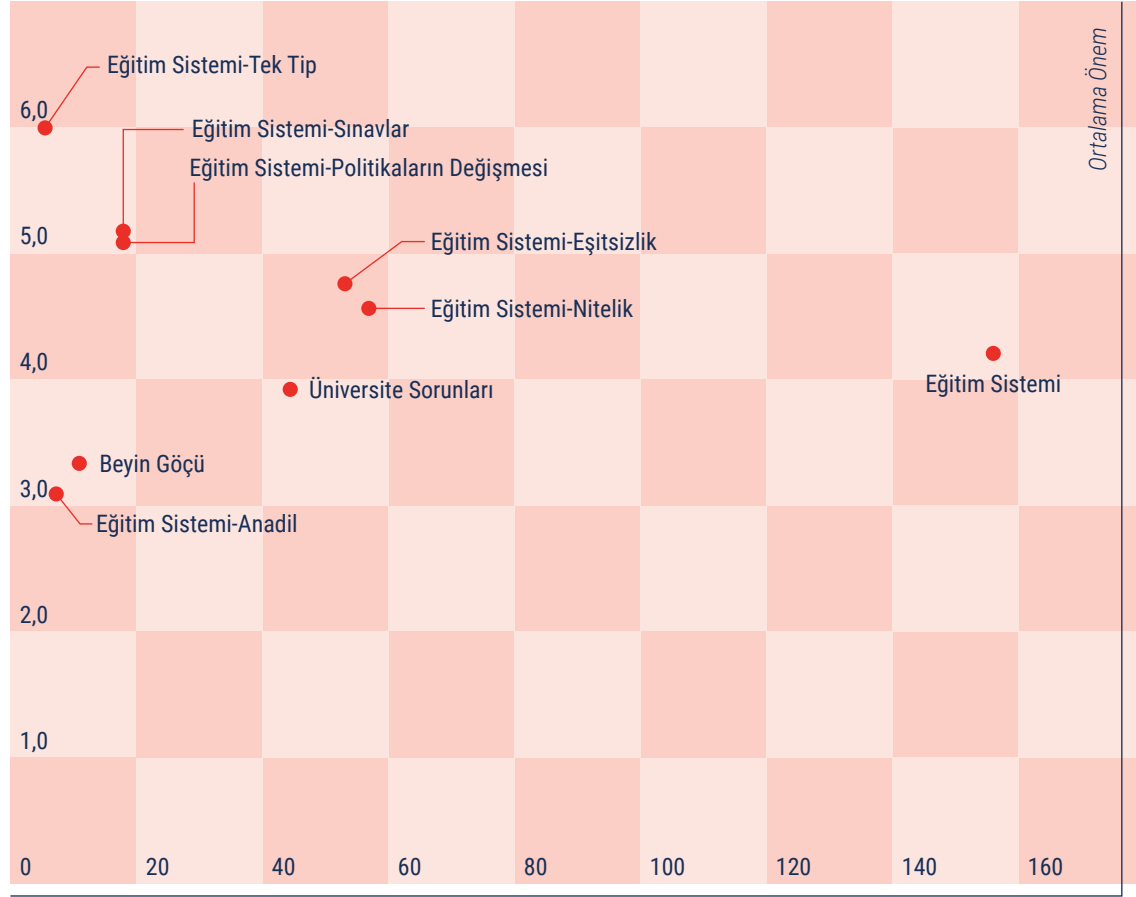
Atölye katılımcılarının üçüncü sırada belirttiği ana başlık 360 defa belirtilen eğitim sistemi başlığıdır, bu başlık altında genel olarak eğitimle ilişkili konular olduğu kadar, daha spesifik konulara eğilen başlıklar da bulunmaktadır.

Figür 12. Eğitim Anabaşlığının Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtilme Sıklığı)

Eğitim sistemi ana başlığında yer alan konuların büyük çoğunluğunun eğitim sistemine dair genel değerlendirmeler oluşturmaktadır. Eğitimin nitelik sorunu (57) ön plana çıkarken, katılımcıların biraz da fazla önem verdikleri konulardan biri de eğitimdeki eşitsizliktir. Eğitim politikalarının istikrarsızlığı ve yetersizliği de katılımcıların ön plana çıkardıkları konular arasındadır. Üniversitelerin yaşadığı sorunları (44) katılımcıların önem verdikleri konular arasında sayabiliriz.

Figür 13. Eğitim Anabaşlığının Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtilme Sıklığı ve Ortalama Önem)

Belirtilme Sıklığı

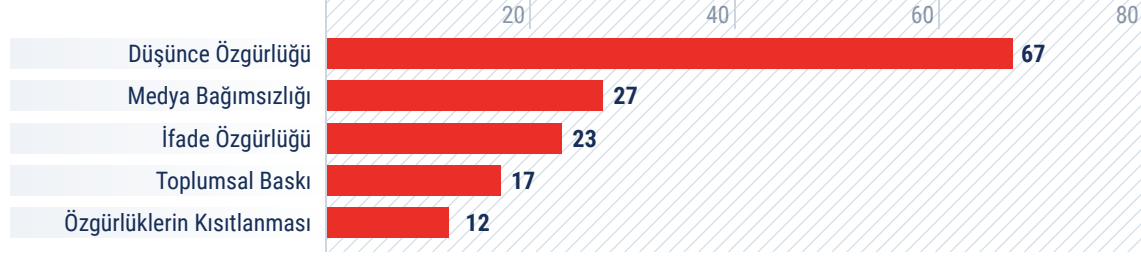
Eğitim ana başlığı altındaki konular arasında en fazla belirtilen genel sorunların ortalama önem derecesinin daha düşük sıklıkta belirtilen eşitsizlik ve nitelik sorunlarına yakın olduğu görülmektedir. Üniversite sorunlarının da bu gruba yakın olduğu görülmektedir.

Çok az sayıda kişinin belirttiği teki tip eğitim ve anadilde eğitim konularının ortalama önem derecelerinin yüksek olması bu konunun az sayıda kişi için önemini göstermektedir.

ÖZGÜRLÜKLER

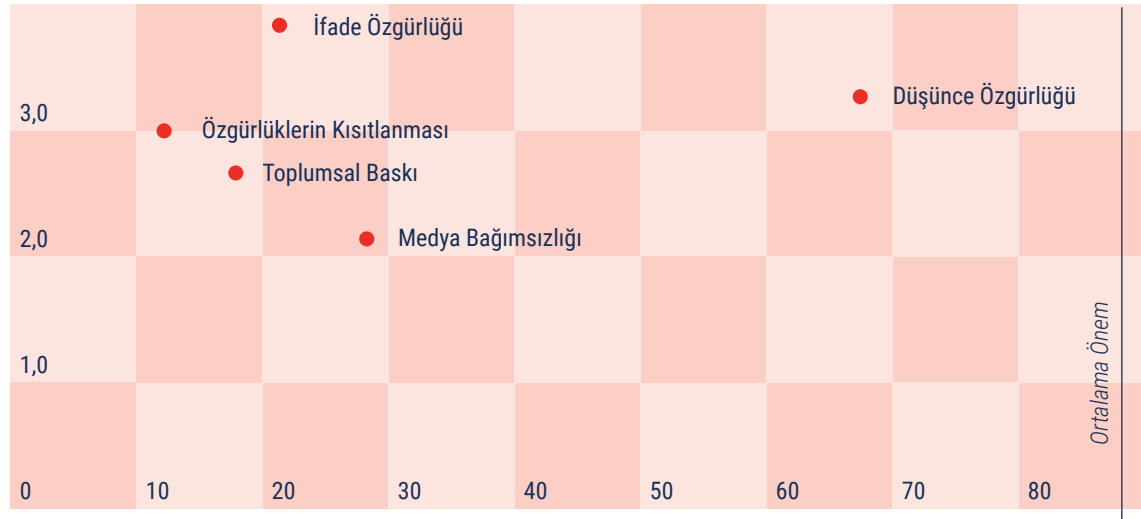
Atölye katılımcıları tarafından 146 defa belirtilen özgürlükler konusu da öne çıkan konular arasındadır.

Figür 14. Özgürlükler Anabaşlığının Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtilme Sıklığı)

Söz konusu özgürlükler olduğunda en fazla belirtilen konu 67 defayla düşünce özgürlüğü olarak ön plana çıkmaktadır. Bu konuyu 27 defa ile medya bağımsızlığı ve 23 defayla ifade özgürlüğü takip etmektedir. Bireylerin özel yaşamlarındaki baskı konusuysa 17 defa dile getirilmiştir. Bu rakamlar bize katılımcıların gözünden ülkemizdeki özgürlük sorununun daha çok düşünce ve ifade özgürlüğüyle ilişkili olduğunu göstermektedir.

Figür 15. Özgürlük Anabaşlığının Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtilme Sıklığı ve Ortalama Önem)

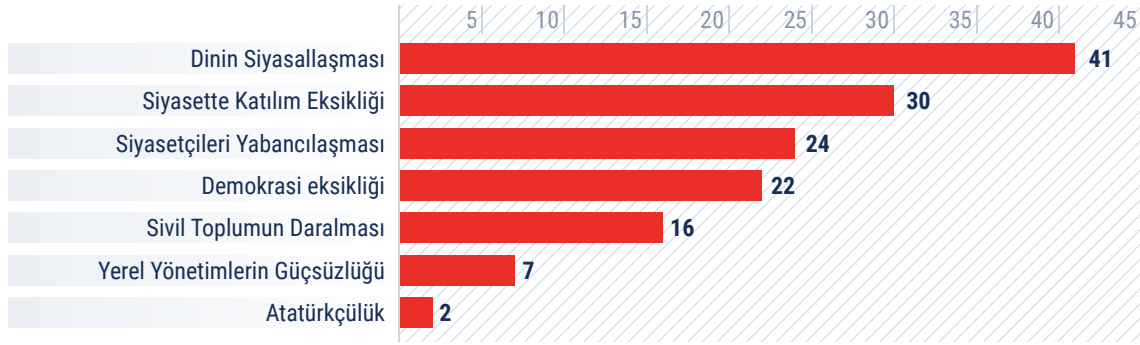
Belirtilme Sıklığı

Özgürlükler başlığı altında yer alan konuların arasında belirtme sıklığı ve ortalama önem açısından ayrılan konu düşünce özgürlüğü konusudur. Öte yandan ifade özgürlüğü başlığı görece daha az kişi tarafından belirtilmiş olsa da ortalama öneminin daha yüksek olduğu görülmektedir, oysa medya bağımsızlığı sıralamada daha geriden gelmektedir.

DEMOKRASİ

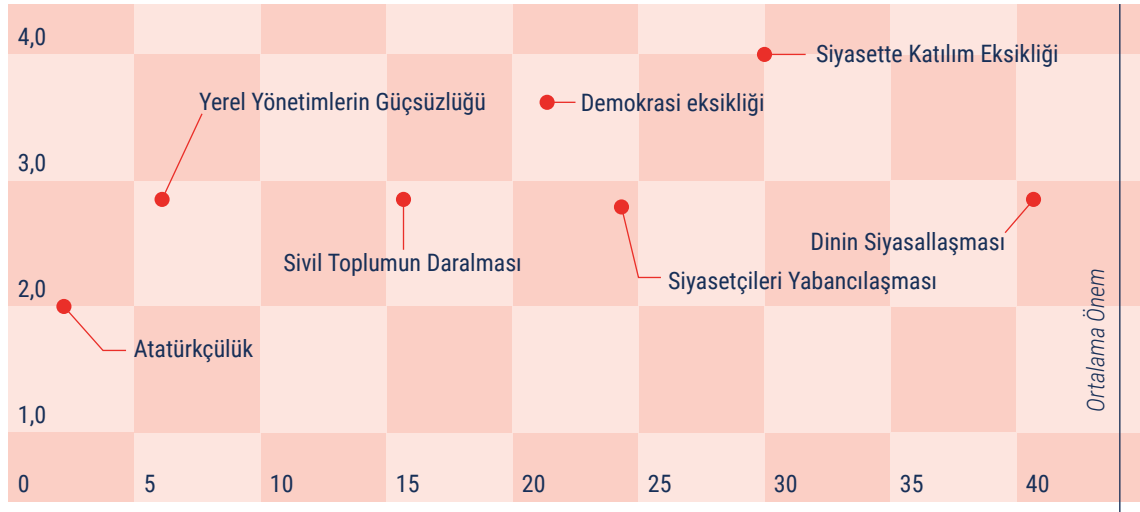
Katılımcılar, demokrasi ana başlığında derlediğimiz yanıtları 141 defa belirtmişlerdir.

Figür 16. Demokrasi Anabaşlığının Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtilme Sıklığı)

Demokrasi konusunda en fazla belirtilen konu 41 defayla dinin siyasallaşmasıdır, laiklik ile ilgili yanıtlar da bu başlık altında toplanmıştır, katılımcıların bu konudaki kaygılarını da göstermektedir. Öte yandan 30 kişi siyasette katılım eksikliği sorunu olduğu belirtirken, 24 kişi de siyasatçıların halka yabancılaştıklarını ve kararlarında halkı göz etmedikleri belirtmiştir. Hem ülkede hem de partilerin içlerinde demokrasinin yeterince gelişmemiş olduğunu vurgulayan 22 kişi bulunmaktadır. Sivil toplumun daralmasından şikayetçi olan 16, yerel yönetimlerin yeterince güç sahibi olmadığı yönünde görüş belirten 7 kişi bulunmaktadır.

Figür 17. Demokrasi Anabaşlığının Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtilme Sıklığı ve Ortalama Önem)

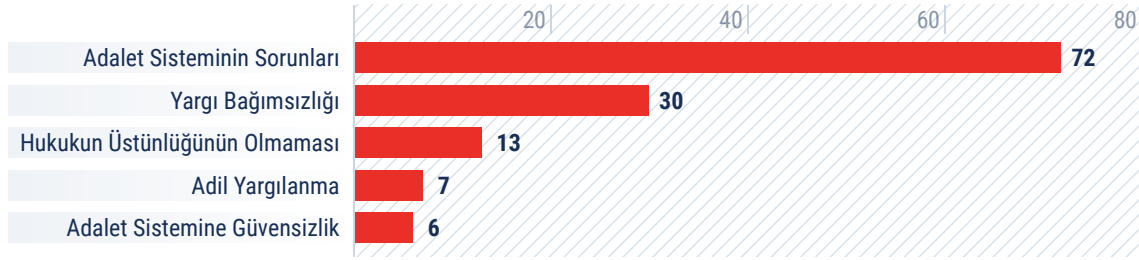
Belirtilme Sıklığı

Yukarıdaki grafikte de yer aldığı üzere dinin siyasallaşması katılımcıların tarafından en sık belirtilen konudur ancak ortalama önemi diğer konulardan çok yüksek değildir. Buna karşılık, görece daha az belirtilmiş olan siyasette katılım eksikliği ve demokrasi eksikliği konularının ortalama sıralarının daha yüksek olması bu konuyu belirtenlerin daha fazla önemsediklerinin bir işareti olarak görülebilir.

ADALET SİSTEMİ

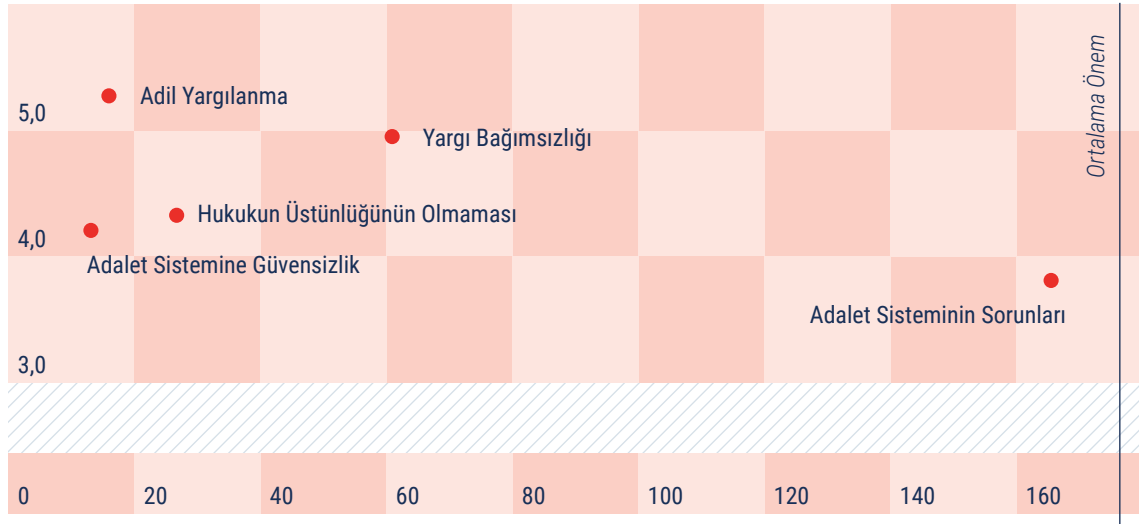
Katılımcılar adalet sistemiyle ilgili sorunlarını 129 defa belirtmişlerdir, bunun büyük çoğunluğunu adalet sistemine dair genel değerlendirmeler oluşturmaktadır.

Figür 18. Adalet Anabaşlığının Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtme Sıklığı)

Adalet sistemine dair genel değerlendirmelerin (72) birinci sırada geldiği yukarıdaki grafikte de görülmektedir. Bu konuyu 30 defa belirtilen yargı bağımsızlığı ve 13 defa belirtilen hukukun üstünlüğünün olmaması takip etmektedir. Adil yargılanmanın olmadığı (7) ve adalet sistemine güvensizlik (6) de belirtilen konular arasındadır.

Figür 19. Adalet Anabaşlığının Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtme Sıklığı ve Ortalama Önem)

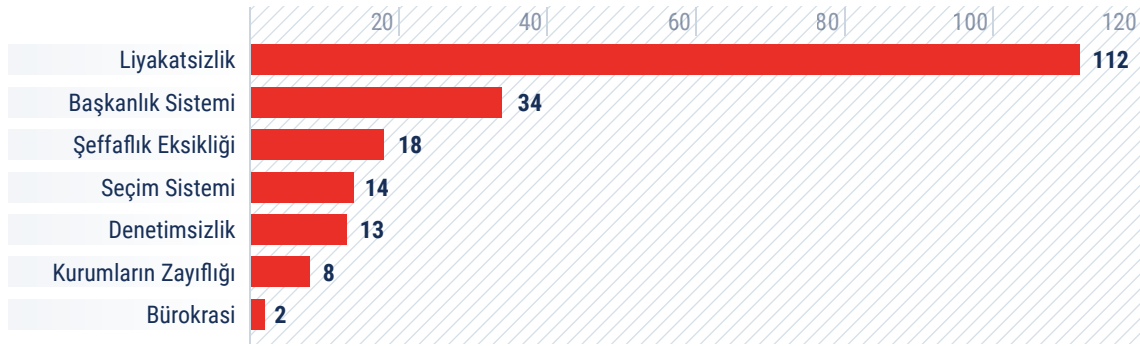
Belirtme Sıklığı

Adalet ana başlığı altında yer alan konular arasından en sık belirtilen adalet sisteminin sorunları olsa da daha az kişinin belirttiği yargı bağımsızlığı ve adil yargılanma konularının önceliklerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu açıdan katılımcıların bu konuya daha fazla odaklandıklarını söyleyebiliriz.

YÖNETİŞİM

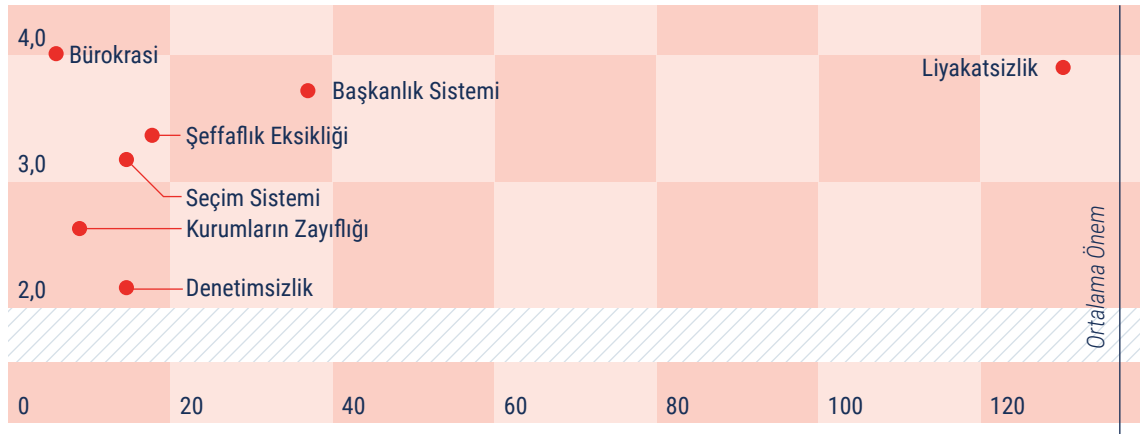
Yönetişim başlığı altında değerlendirebileceğimiz yönetim, denge ve denetleme ve başkanlık sistemi konuları görece yüksek oranda belirtilen konular arasındadır. Bu ana başlıklarda yer alan konuların birbirleriyle ilişkili olması nedeniyle bir arada değerlendirmek katılımcıların tercihleri konusunda iyi bir fikir verecektir.

Figür 20. Yönetişim, Denge ve Denetleme, Başkanlık Sistemi Ana Başlıklarının Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtilme Sıklığı)

Yönetişim başlığı altında grpladığımız konular arasında birinci sırada 112 defa belirtilen liyakatsizlik gelmektedir, bu konunun ne kadar önemli olduğu bu rakamdan da anlaşılmaktadır. İkinci sırada başkanlık sistemi (34) gelmişken, şeffaflık eksikliği (18) ve denetimsizlik (13) görece düşük oranlarda belirtilmiştir. Kurumların zayıflığı (8) ve bürokrasinin bağımlılığı da (2) belirtilen konular arasındadır.

Figür 21. Yönetişim, Denge ve Denetleme, Başkanlık Sistemi Ana Başlıklarının Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtilme Sıklığı ve Ortalama Önem)

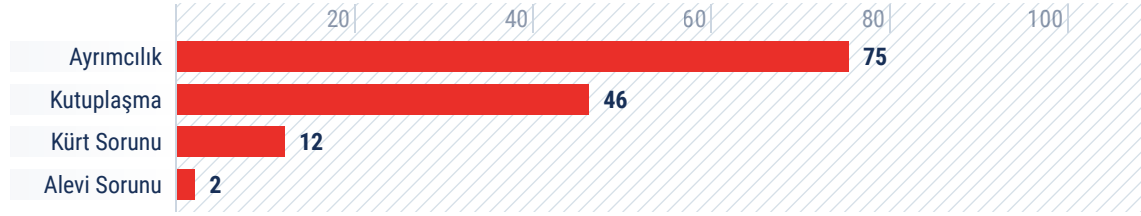

Belirtilme Sıklığı

Yukarıda da görüldüğü üzere liyakatsizlik konusu diğer konulara kıyasla çok daha fazla ön plana çıkmaktadır, hem daha fazla belirtilmiş hem de daha yüksek önem ortalamasına sahip olmuştur. Görece düşük sıklıkta belirtilen başkanlık sistemi, şeffaflık eksikliği ve bürokrasi konularının ortalama önem skorları yüksek sayılabilir.

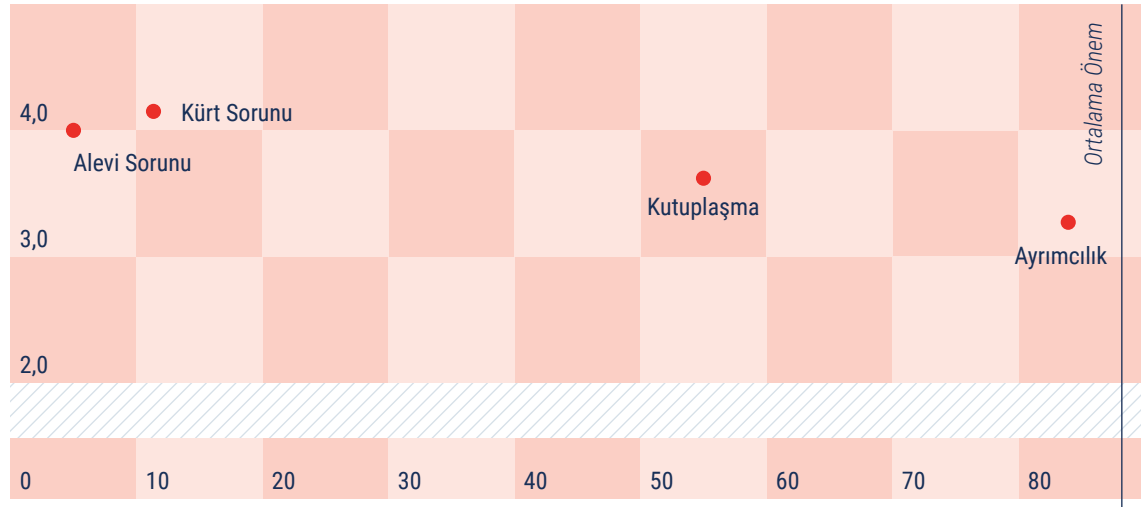
AYRIMCILIK VE KUTUPLAŞMA

Figür 22. Ayrımcılık ve Kutuplaşma Ana Başlıklarının Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtilme Sıklığı)

Ayrımcılık ve kutuplaşma başlıklarının altındaki konular arasında ayrımcılık 75 defa belirtilmişken, kutuplaşma konusu 46 defa belirtilmiştir. Kürt Sorunu başlığını belirtenlerin sayısı 12, Alevi Sorunu'nu listelerine alanların sayısı 2'dir.

Figür 23. Ayrımcılık ve Kutuplaşma Ana Başlıklarının Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtilme Sıklığı ve Ortalama Önem)

Belirtilme Sıklığı

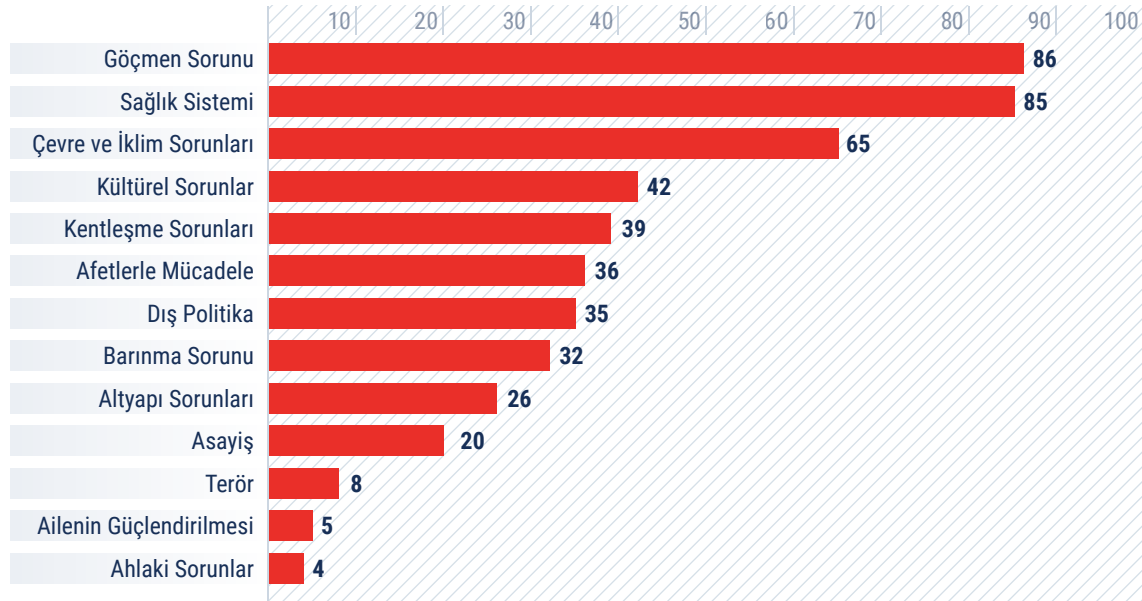
Bu ana başlıklar altında tasnif edilen konuların belirtilme sıklıkları ne olursa olsun yüksek ortalamalara sahip oldukları görülmektedir, belirten kişiler açısından bu konular önem taşımaktadır.

Diğer Konular

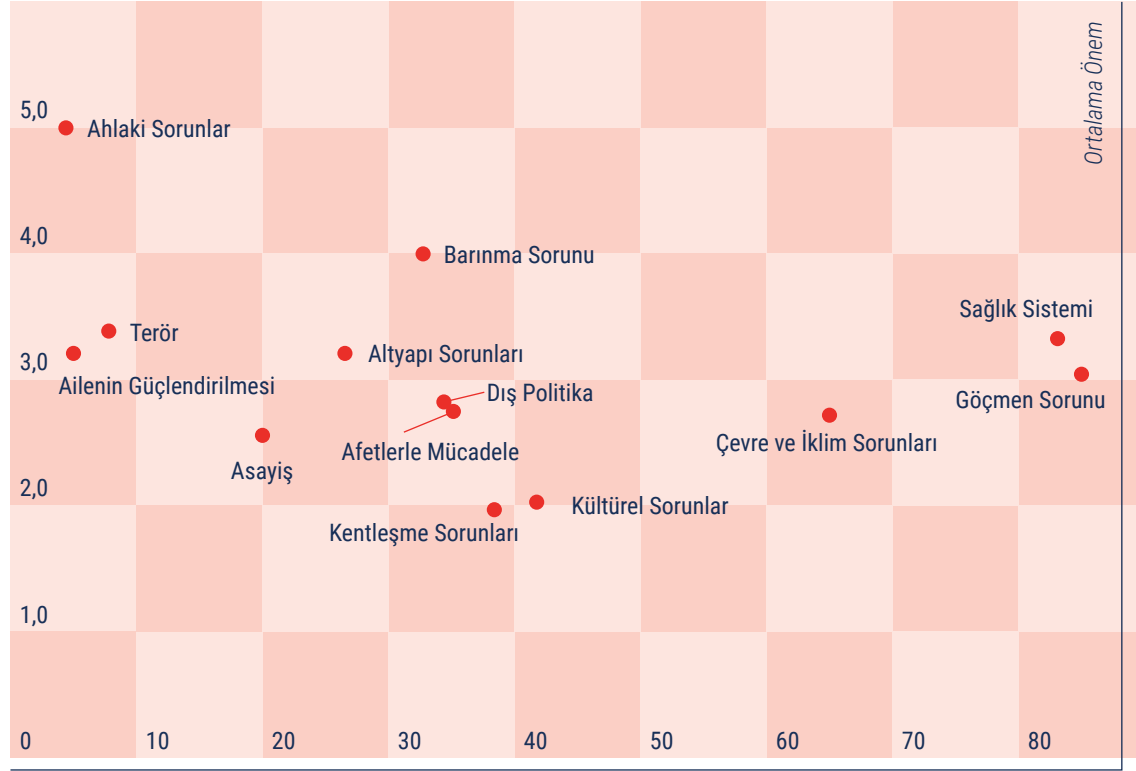
Demokrasi Atölyeleri'nin katılımcılarının vurguladıkları diğer konular da aşağıdaki grafikte görülmektedir.

Figür 24. Diğer Alt-Başlıklar (Belirtme Sıklığı)

Yukarıda görüldüğü üzere göçmen sorunu belirtme sıklığı açısından sağlık sistemiyle ilgili sorunlarla birlikte yüksek oranda belirtme oranına sahiptir (86 ve 85). Bu konuları 65 kişinin belirttiği çevre ve iklim sorunları, 42 kişinin belirttiği kültürel sorunları, kentleşme sorunları (39) ve afetlerle mücadele (36) konuları izlemektedir.

Figür 25. Diğer Alt-Başlıklar (Belirtilme Sıklığı ve Ortalama Önem)

Belirtilme Sıklığı

Yukarıda yer alan konular arasında en yüksek belirtilme sıklığına sahip olan sağlık sistemi ve göçmen sorunu konularının görece önemlerinin de yüksek olduğunu söyleyebiliriz, çevre ve iklim sorunları da bu gruba yakındır. Diğer konuların ortalama önem dereceleri görece düşüktür.

Grup Çalışmalarının Sonuçları

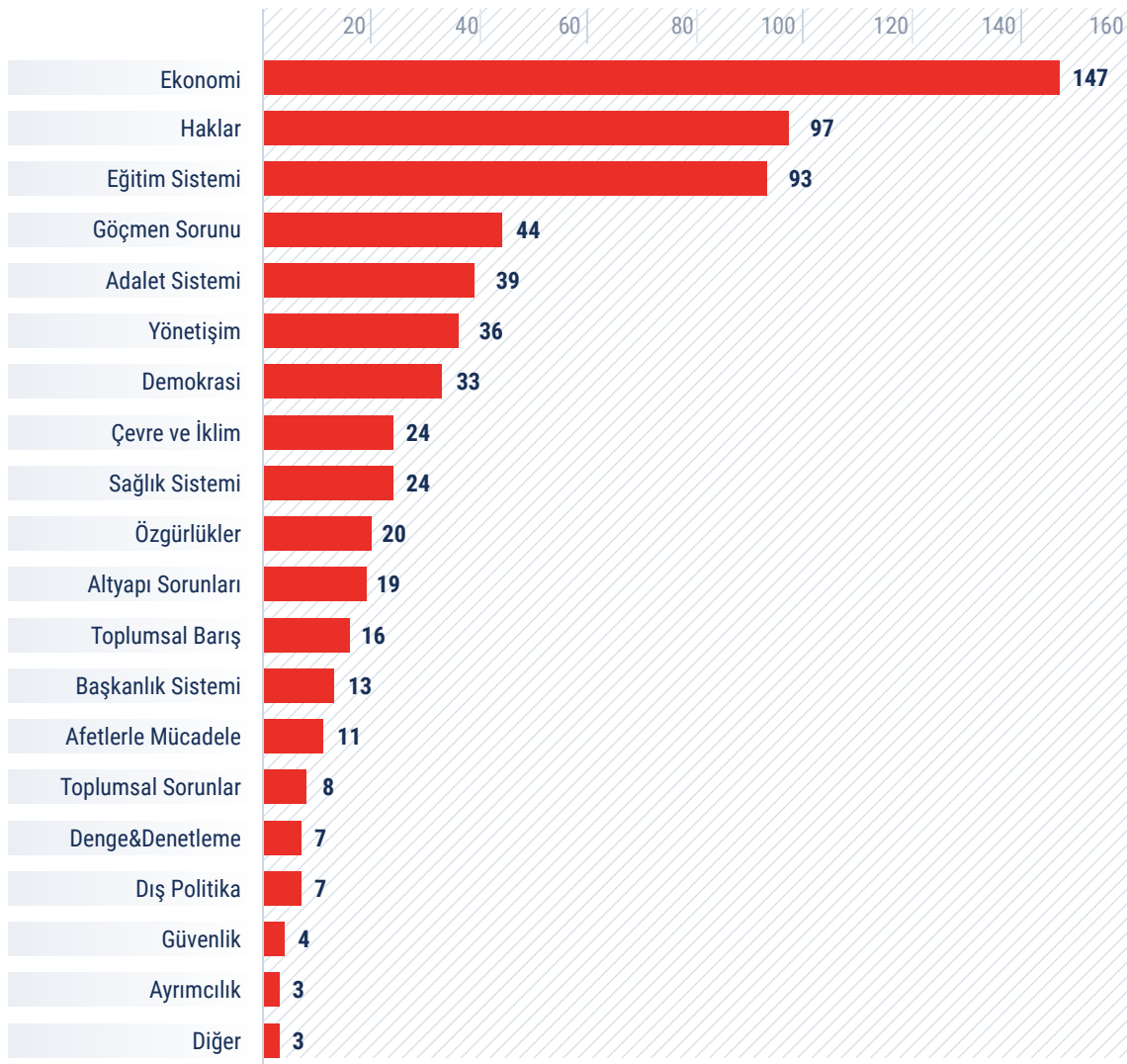
Demokrasi Atölyeleri kapsamında bireyler kendi çalışmalarını tamamladıktan sonra gruplar oluşturmuştur. Bu gruplar tartışmalar sonucunda kendileri için öncelik gösteren konuları belirlemiş ve bu sorunları çözmeye yönelik politikalardan oluşan bildirgeler hazırlamışlardır. Bildirgeler sunulmuş ve oylanmıştır.

Öncelik Verilmesi Gereken Sorunlar

Grup Düzeyinde Değerlendirmeler

Atölyelere katılan 101 grubun çalışmaları sonucunda toplam 648 konu bildirimlerinde yer almıştır, bunun anlamı her grubun ortalama 6.4 öneriye bildirmesinde yer verdiğidir. Grupların bildirimlerinde yer alan konular daha önce kullanılan kodlama yöntemiyle kodlanmış ve aşağıda yer alan ana başlıklar altında toplanmıştır.

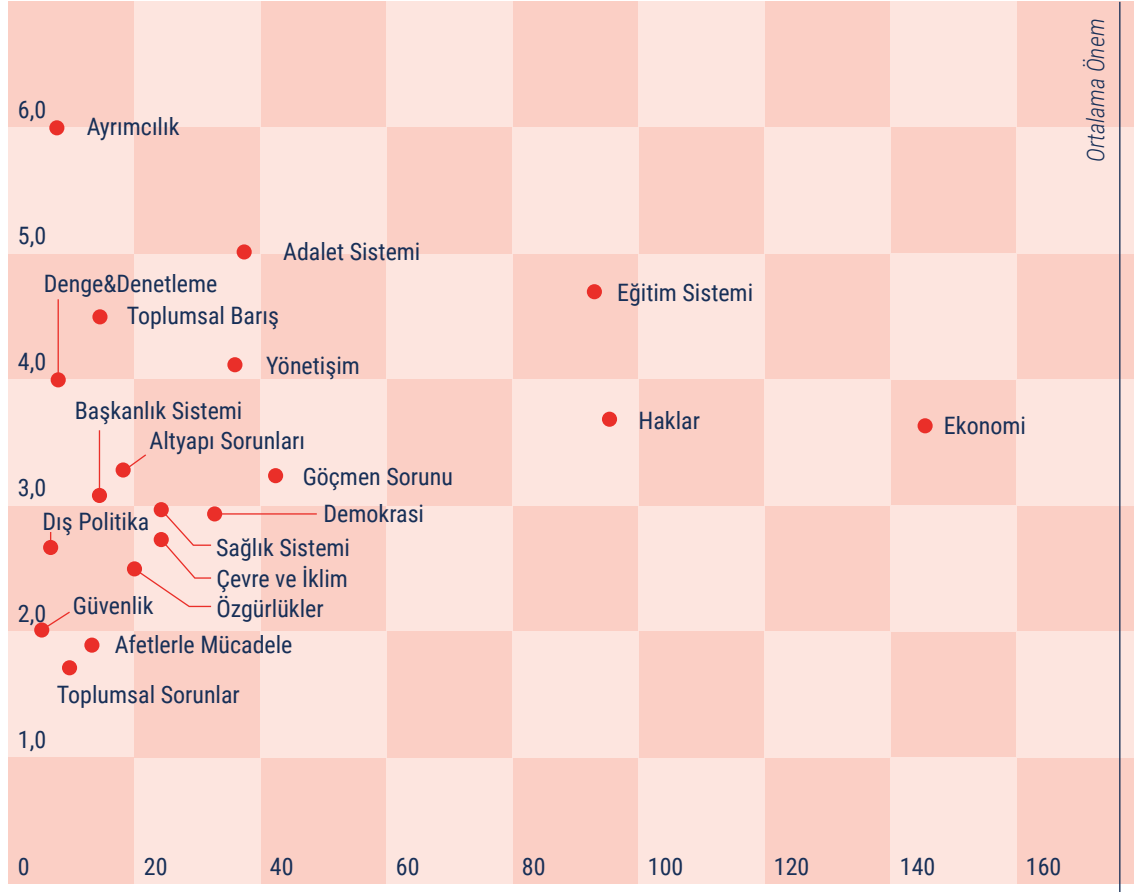
Figür 26. Grupların Bildirimlerinde Yer Alan Konuların Ana Başlıkları (Belirtme Sıklığı)

Grupların bildirimlerinde yer alan konuların ana başlıklarına baktığımızda ekonomi konusunun yine ön planda olduğunu görmekteyiz 147 defa bildirimlerde yer almaktadır. Bu konuyu 97 defa yer verilen

haklar ve 93 defa yer verilen eğitim sistemi konuları takip etmektedir. Göçmen sorunu 44 defa, adalet sistemi 39, yönetim 36 ve demokrasi 33 defa yer alarak orta grubu oluşturmaktadır. Bu grubu takip eden ana başlıklarsa çevre ve iklim (24), sağlık sistemi (24), özgürlükler (20) ve altyapı sorunları oluşturmaktadır. Toplumsal barış (16), başkanlık sistemi (13) ve afetlerle mücadele görece az oranda yer verilen konulardır.

Figür 27. Grupların Bildirgelerinde Yer Alan Konuların Ana Başlıkları (Belirtilme Sıklığı ve Ortalama Önem)

Belirtilme Sıklığı

Gruplar tarafından bildirgelerinde en yüksek sıklıkta yer verilen ekonomi konusunun ortalama öneminin diğer konulara göre daha düşük olduğu görülmektedir, ortalama önemi 3.6 civarındadır. Daha düşük sıklıkta yer verilen eğitim sistemi ve haklar ana başlıklarının ortalama önemi daha yüksektir. Bununla birlikte düşük sıklıkta bildirgelerinde yer alan adalet sistemi, yönetim, toplumsal barış ve ayrımcılık konuları da yüksek öncelik sırasına sahip olan ana başlıklar olarak görülmektedir. Bu da bu konuları bildirgelerinde yer veren grupların daha fazla önemsettiklerini göstermektedir.

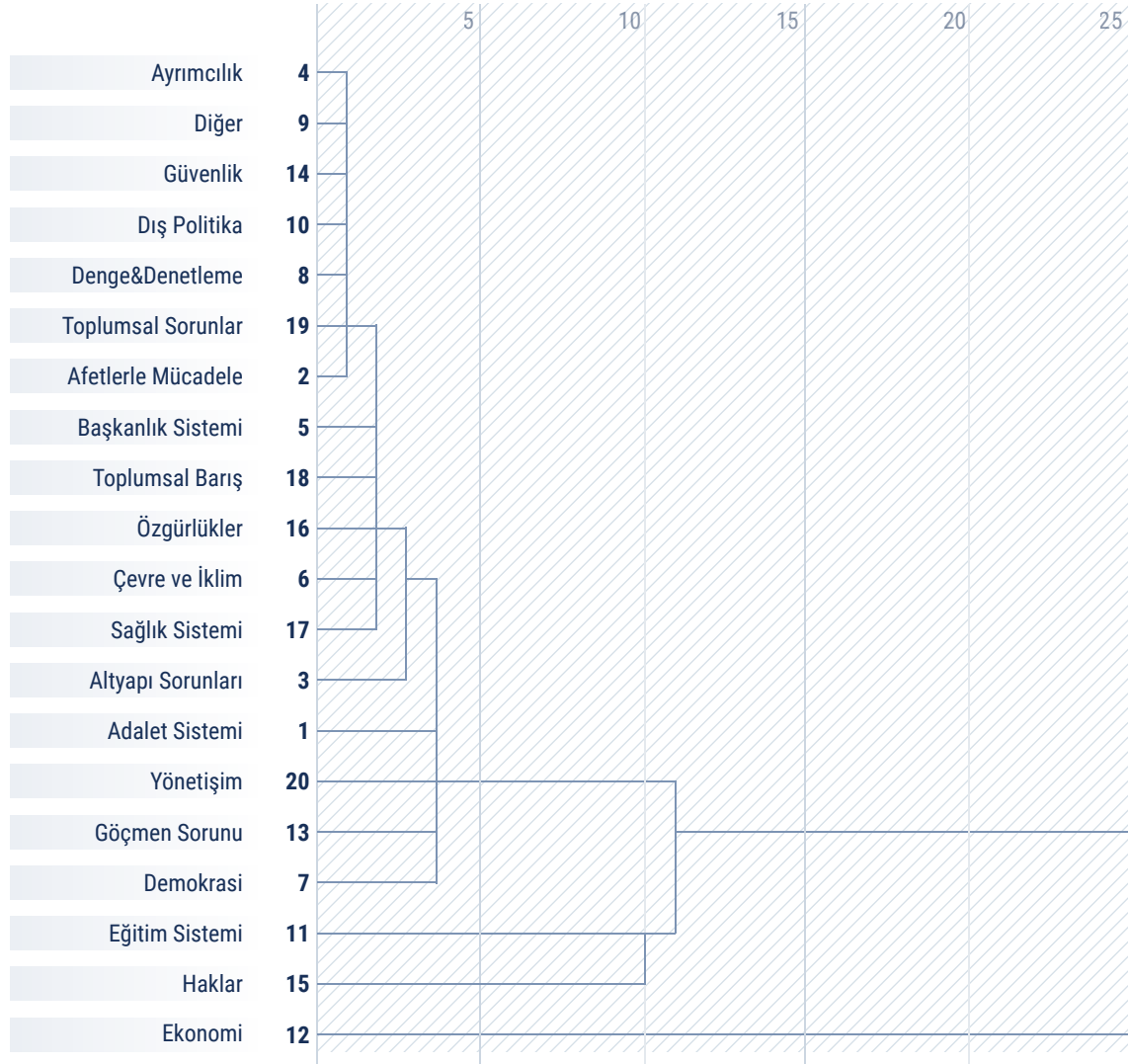

Figür 28. Grup Düzeyinde Öncelik Verilmesi Gereken Konular

Yukarıdaki resmi daha iyi anlayabilmek için ana başlıklar altında yer alt başlıkları da detaylı bir biçimde tartışmak gerekmektedir.

Figür 29. Konuların Kümelenmesi (Hiyerarşik Kümleme Dendrogramı)

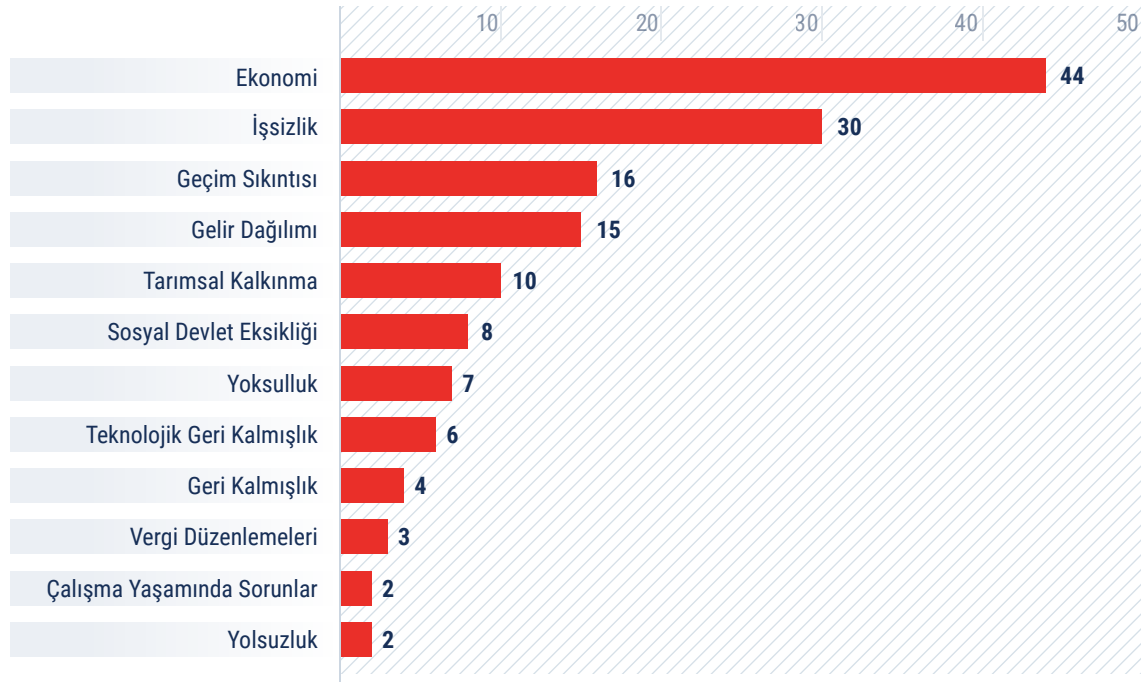
Yukarıda yer alan grafik grupların yer verdikleri başlıkların nasıl kümelendiğini göstermektedir. Görüldüğü üzere ekonomi tek başına bir küme oluştururken, haklar ve eğitim sistemi ikinci kümede yer almaktadır. Demokrasi, göçmen sorunu, yönetim ve adalet sistemi de üçüncü kümede bulunmaktadır. Diğer konular da diğer kümelere dağılmaktadır. Kümeleme analizi de grupların gündemini oluşturan temel konuların neler olduğunu bize göstermektedir.

EKONOMİ

Ekonomi konusu çalışmaya katılan 97 grubun bildirelerinde 141 defa yer almıştır, bu da bu konunun ne kadar çok gündemde olduğunu göstermektedir.

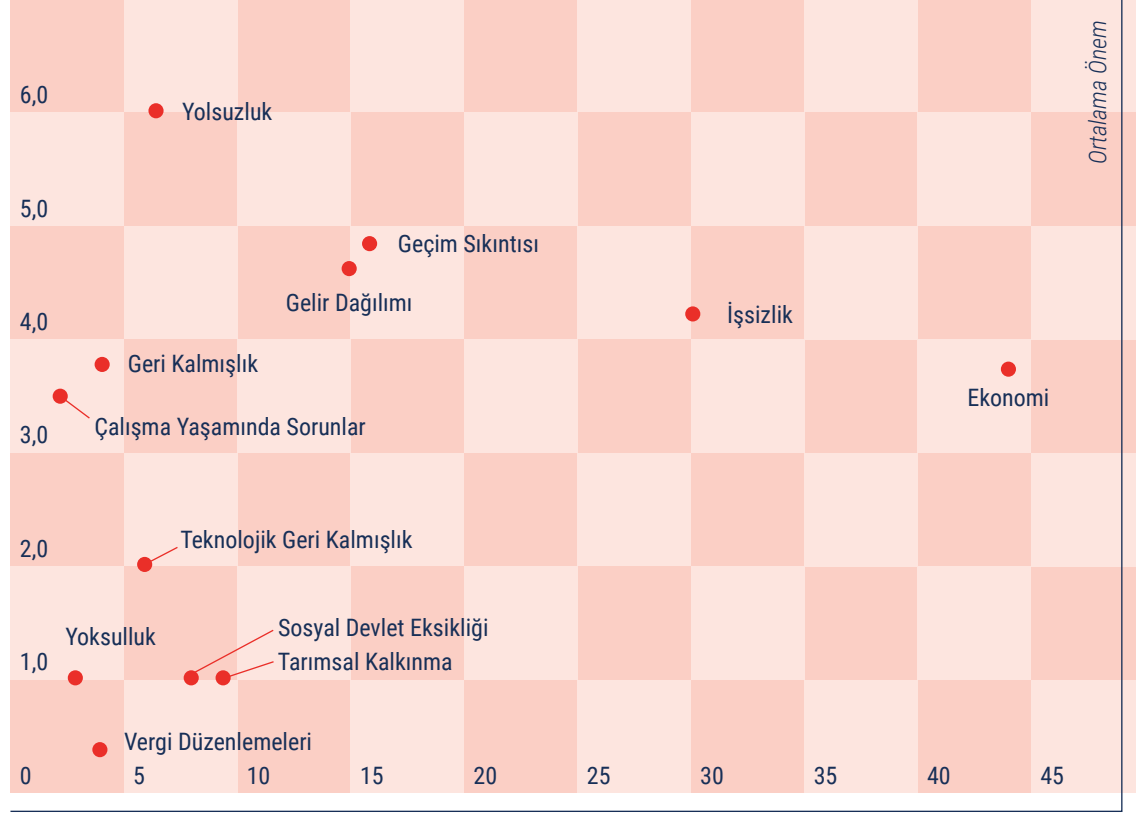
Figür 30. Ekonomi Anabaşlığının Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtme Sıklığı)

Yukarıda da görüldüğü üzere ekonomi konusu hakkındaki genel değerlendirmeler en sık belirtilen konu olarak ön plana çıkmıştır. Bu konuları 30 defa belirtilen işsizlik konusu takip etmektedir. Geçim sıkıntısı ve gelir dağılımı konularının belirtilme sıklığı sırasıyla 16 ve 15 iken, tarımsal kalkınma 10 defa belirtilen

bir konudur. Sosyal devlet eksikliği (8) ve yoksulluk da belirtilme sıklığı açısından geride kalan konular arasındadır.

Figür 31. Ekonomi Anabaşlığında Yer Alan Konular (Belirtme Sıklığı ve Ortalama Önem)

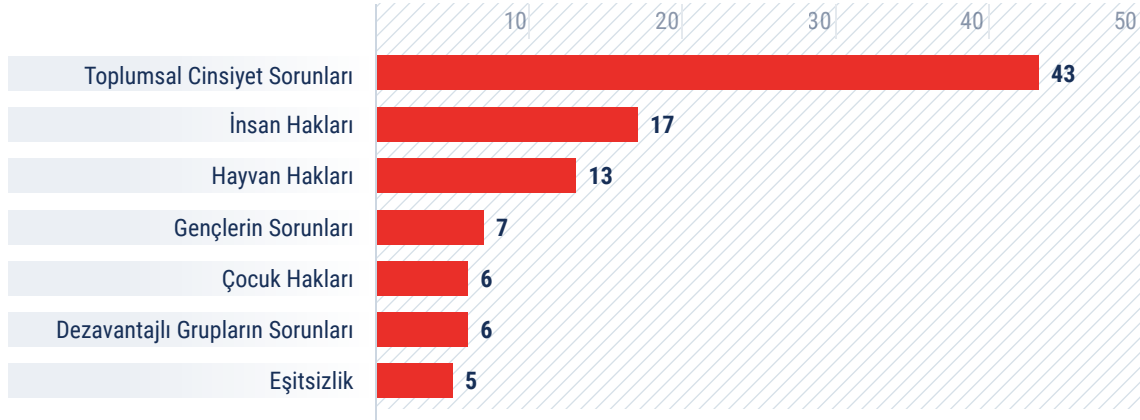
Belirtme Sıklığı

Ekonomi ana başlığı altında belirtilen konular arasında ekonomiye dair genel değerlendirmeler düşük bir ortalamaya sahiptir. Ancak işsizlik konusu daha düşük sıklıkta belirtilmiş olmasına karşın daha yüksek bir ortalama öneme sahiptir, geçim sıkıntısı ve gelir dağılımı konuları da benzer özellikler taşımaktadır. Yoksulluk konusu yalnızca 7 grubun bildirelerinde yer almış olmasına karşın ortalama önem skoru kayda değer oranda yüksektir.

HAKLAR

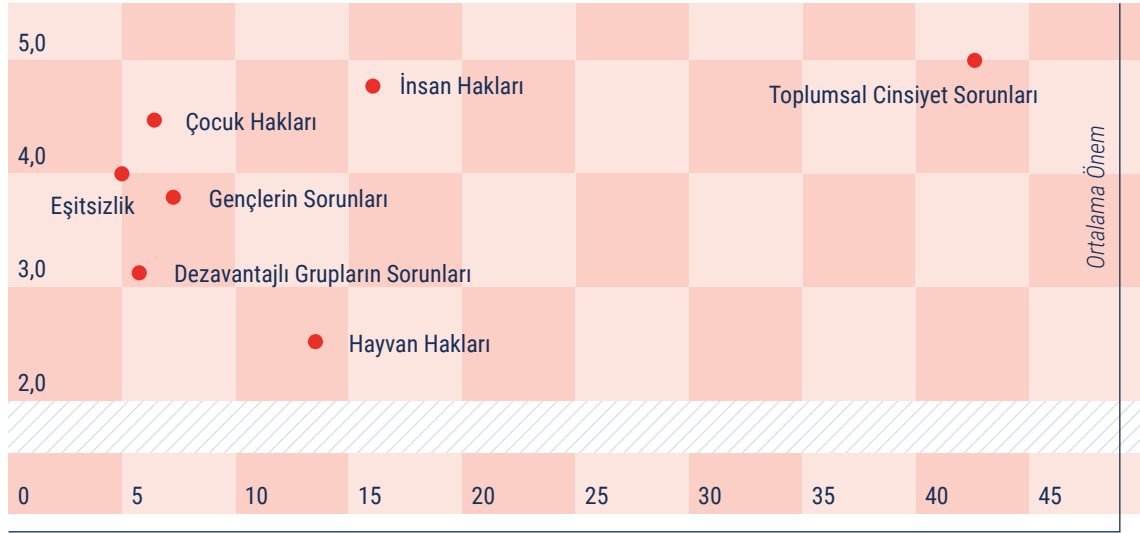
Ekonomi konusu çalışmaya katılan 97 grubun bildirelerinde 93 defa yer almıştır, ekonomi ana başlığı kadar olmasa da gündemde olan bir konu olarak dikkat çekmektedir.

Figür 32. Haklar Anabaşlığının Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtme Sıklığı)

Haklar ana başlığı altındaki konular arasında en fazla ön plana çıkan konu toplumsal cinsiyet sorunlarıdır, 101 grubun 43'ünde yer almıştır. Bu konuyu 17 defa yer alan insan hakları ve 13 defa yer alan hayvan hakları konuları izlemektedir. Gençlerin, dezavantajlı grupların ve çocukların hakları görece olarak düşük oranlarda yer alan konulardır.

Figür 33. Haklar Ekonomi Anabaşlığında Yer Alan Konular (Belirtme Sıklığı ve Ortalama Önem)

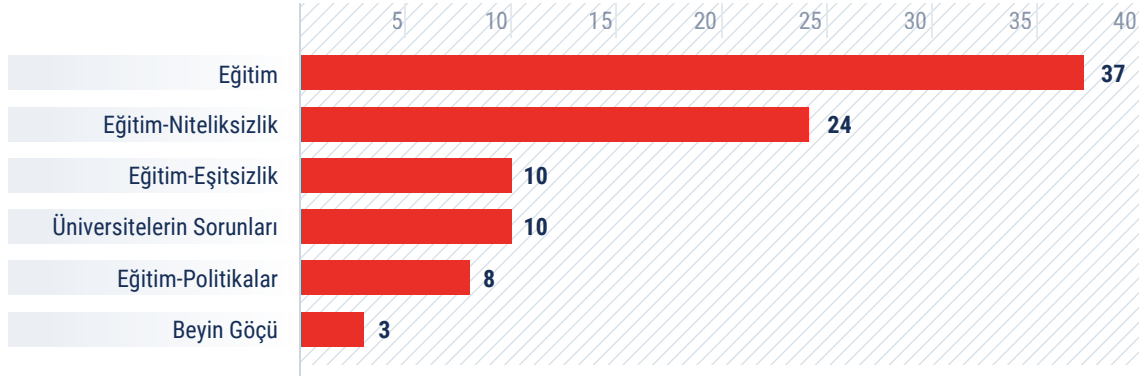
Belirtme Sıklığı

Yukarıdaki grafikte de görüldüğü üzere toplumsal cinsiyet sorunları hem yüksek sıklıkta belirtilmiştir hem de yüksek ortalama öneme sahiptir. İnsan hakları konusu daha düşük sıklıkta belirtilmiş olsa da, çocuk hakları gibi yüksek ortalama öneme sahip olmasıyla dikkat çekmektedir. Bu açıdan düşük sıklıkta belirtilmenin daha az önem anlamına gelmediği bir kez daha görülmektedir.

EĞİTİM SİSTEMİ

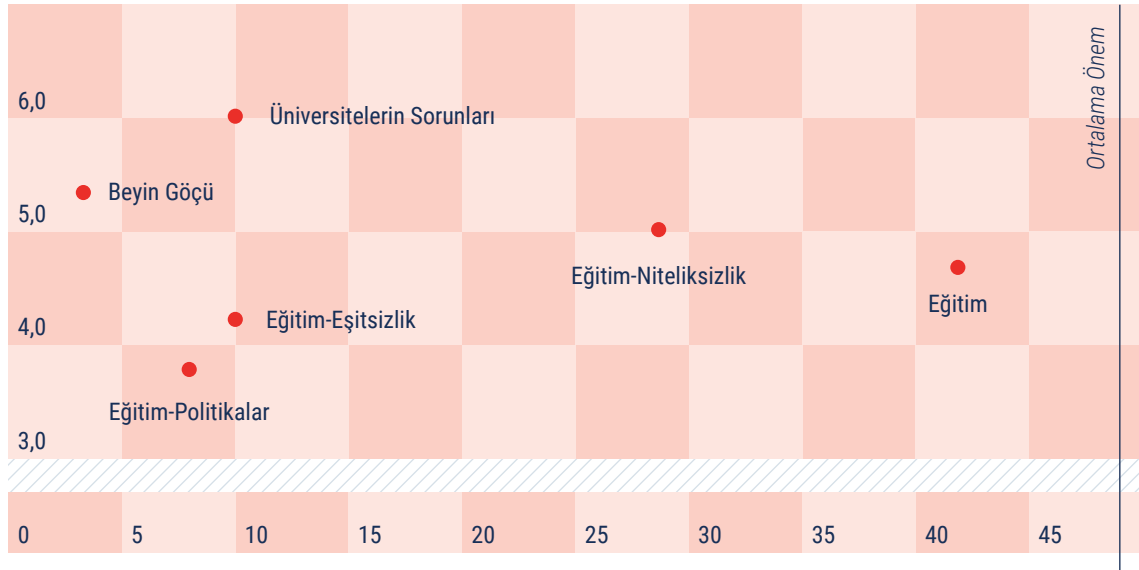
Eğitim sistemi konusu 101 grubun bildirelerinde 93 defa yer almasıyla ön plana çıkan bir konu olarak dikkat çekmektedir.

Figür 34. Eğitim Anabaşlığının Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtme Sıklığı)

Eğitim ana başlığının altında yer alan konular arasında en sık eğitim konusundaki genel değerlendirmeler (37) belirtilmiştir, eğitimin niteliksizliğine dair konuların belirtme sıklığı 24'tür. Eğitimdeki eşitsizliğe değinen konuların sayısı 10'dur, eğitim politikalarını sorun olarak belirtenlerin sayısı da 8'dir. Bu açıdan eğitimin niteliksizliğinin dikkat çekici bir sorun olduğu görülmektedir.

Figür 35. Haklar Ekonomi Anabaşlığında Yer Alan Konular (Belirtme Sıklığı ve Ortalama Önem)

Belirtme Sıklığı

Eğitim sistemine dair değerlendirmeler görece yüksek belirtme sıklığına karşılık yüksek sayılabilecek bir ortalamaya sahiptir. Öte yandan bu başlık altındaki diğer konularında ortalama önem skorları yüksek sayılabılır, bu konular arasında üniversitelerin sorunları diğerlerinden biraz daha ön plana çıkmıştır.

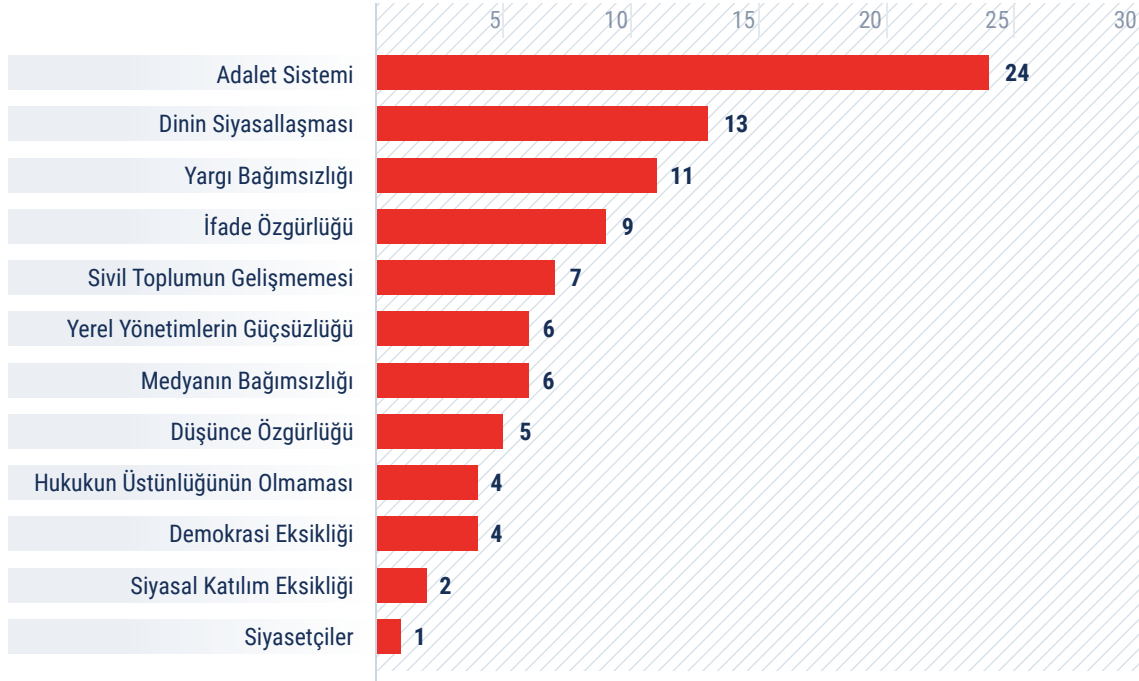
Demokrasi Atölyesi (ANTALYA)

Atölye geleneği
(26.04.2023)

ADALET SİSTEMİ, DEMOKRASİ VE ÖZGÜRLÜKLER

Birbiriyle ilişkili olan adalet sistemi, demokrasi ve özgürlükler ana başlıklarını birlikte analiz etmek daha anlamlı bir resim çizmemize yardım olacaktır. Bu ana başlıklar sırasıyla 39, 32 ve 20 defa bildirge-lerde yer almıştır.

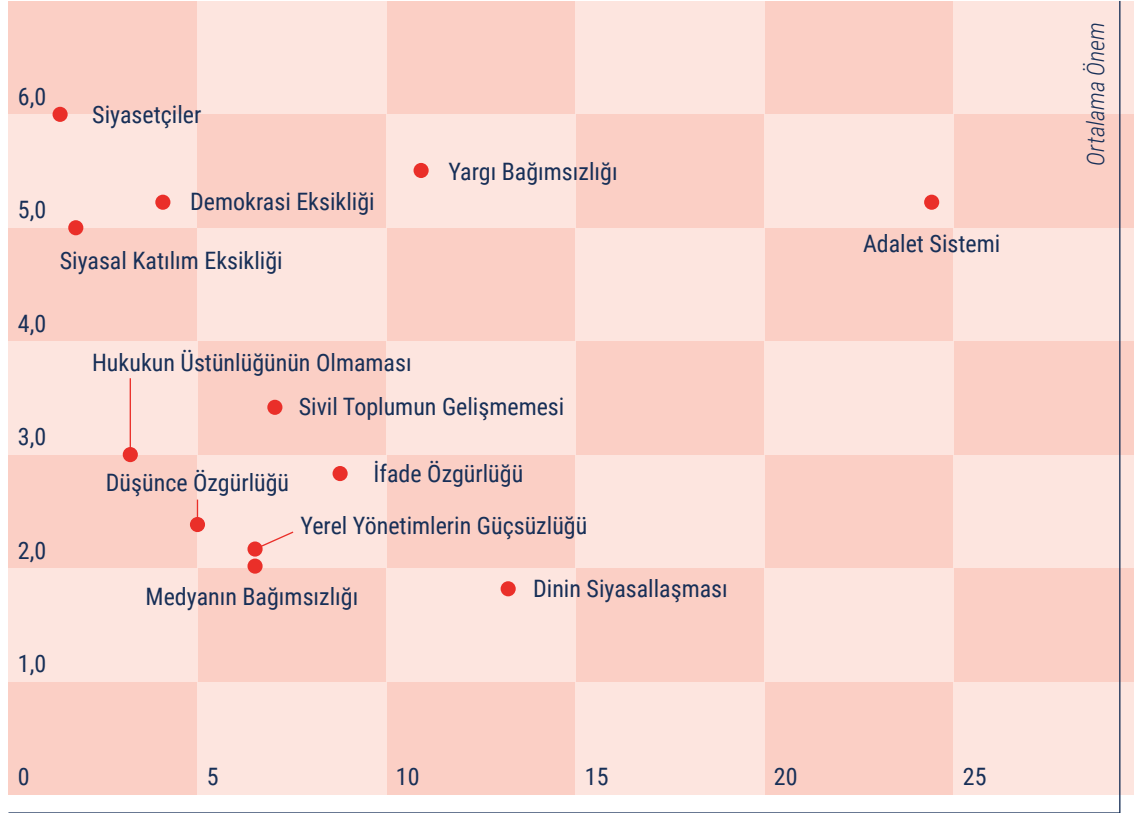
Figür 36. Adalet Sistemi, Demokrasi ve Özgürlükler Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtme Sıklığı)

Bir arada değerlendirdiğimiz adalet sistemi, demokrasi ve özgürlükler altında yer alan konularda birinci sırada 24 defa belirtilen adalet sistemi yer almaktadır. İkinci sırayı 13 defa belirtilen dinin siyasallaşması

konusu alırken, bu konuyu 11 defa belirtilen yargı bağımsızlığı takip etmektedir. İfade özgürlüğü konusuna yer verenlerin sayısı 9’ken, düşünce özgürlüğü de 5 defa belirtilmiştir. Sivil toplumun gelişmemesi ve medyanın bağımsızlığı konularına da sırasıyla 7 ve 6 defa değinilmiştir.

Figür 37. Adalet Sistemi, Demokrasi ve Özgürlükler Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtilme Sıklığı ve Ortalama Önem)

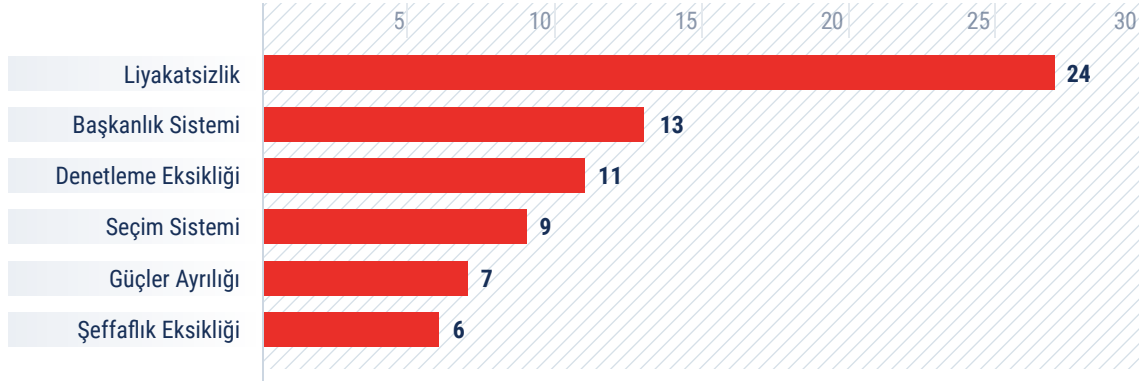
Belirtilme Sıklığı

Sayıdığımız başlıklar arasında adalet sistemine dair değerlendirmeler hem yüksek oranda belirtilmiş, hem de ortalama önceliği daha yüksek olmuştur. Yargı bağımsızlığı da görece düşük belirtilme sıklığına karşın yüksek bir ortalama önceliğe sahiptir. Dinin siyasallaşması bildirimlerinde yer bulmuş buna rağmen önem sıralaması düşük olmuştur.

YÖNETİŞİM, BAŞKANLIK SİSTEMİ VE DENGE VE DENETLEME

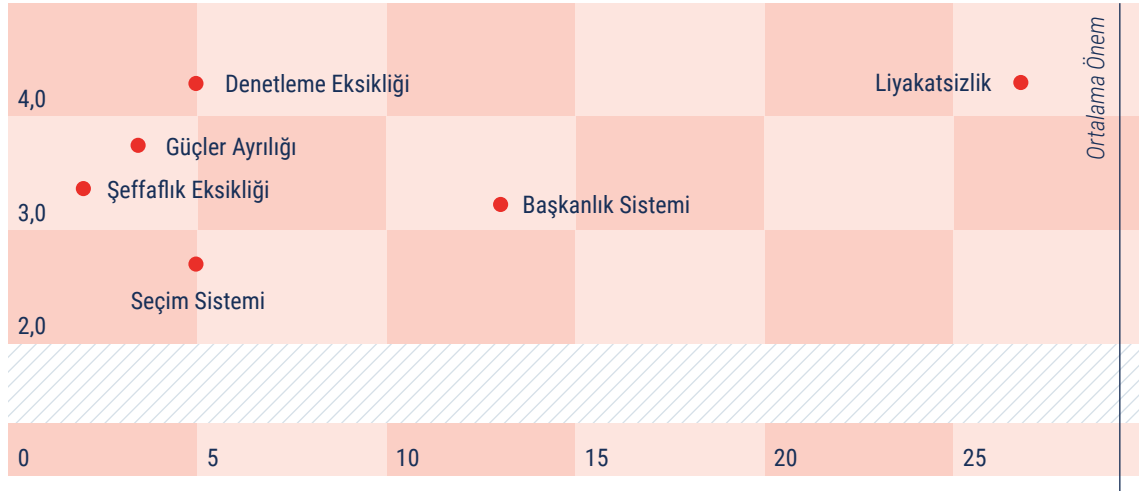
Yine bir arada değerlendirmemizin anlamlı olacağı yönetim (36), başkanlık sistemi (13) ve denge-denetim (7) gruplarda sıkça yer alan konular olarak dikkatimizi çekmektedir.

Figür 38. Yönetişim, Başkanlık Sistemi ve Denge ve Denetim Başlıklarında Yer Alan Alt-Başlıklar (Belirtme Sıklığı)

Sayıdığımız başlıklar altında en fazla yer alan konu 27 defa belirtilmiş olan liyakatsizlik konusudur. Bu konuyu 13 defa belirtilen başkanlık sistemi izlerken, seçim sistemi denetim eksikliğiyle beraber sadece 5 defa belirtilen konu olmuştur. Güçler ayrılığı 3, şeffaflık eksikliği 2 defa belirtilmiştir.

Figür 39. Yönetişim, Başkanlık Sistemi ve Denge ve Denetim Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtme Sıklığı ve Ortalama Önem)

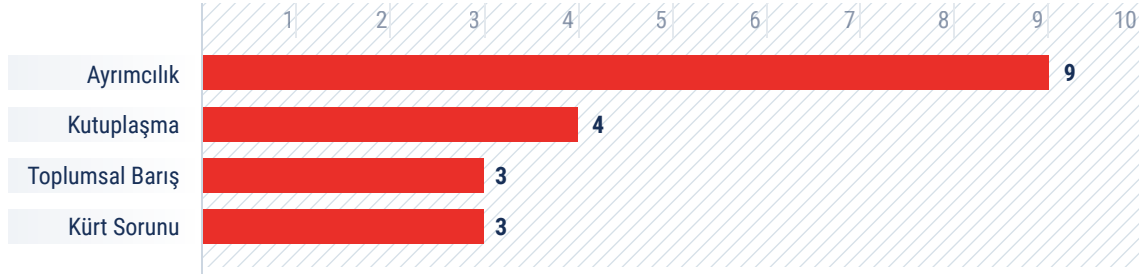
Belirtme Sıklığı

Yüksek sıklıkta belirtilen liyakatsizlik konusu görece olarak yüksek önem skoruna sahipken, başkanlık sistemi ve seçim sistemi konularının önem ortalamalarının daha düşük olduğunu görmekteyiz. Bu da ülke yönetimine doğrudan etki yapacak konuların ön çıkarıldığını göstermektedir.

TOPLUMSAL BARIŞ

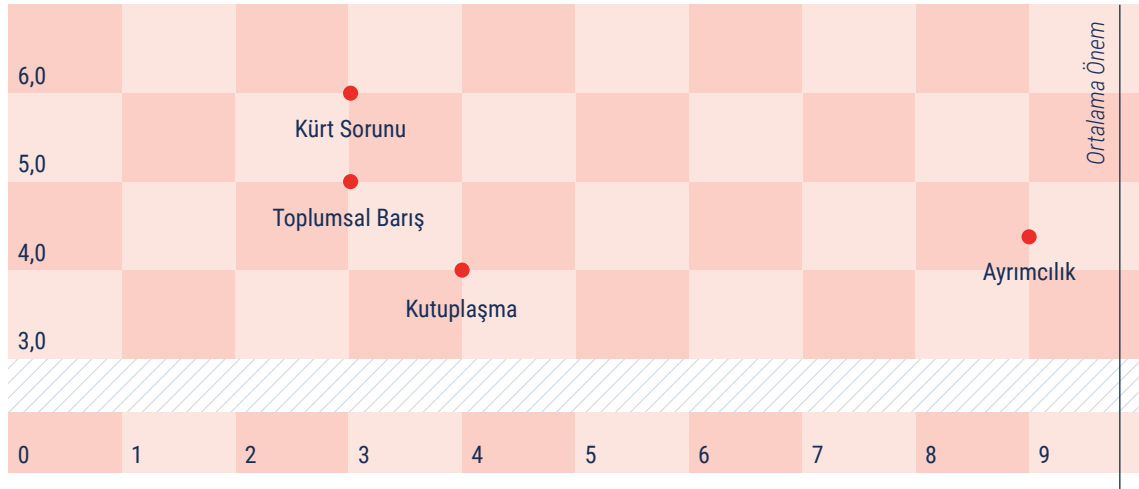
Toplumsal barış başlığı altında grupelediğimiz konuların toplamda 16 defa belirtildiğini görmekteyiz.

Figür 40. Toplumsal Barış Başlığında Yer Alan Alt-Başlıklar (Belirtme Sıklığı)

Toplumsal barış başlığı altında grupelediğimiz konular arasında birinci sırayı ayrımcılık (9) almıştır, kutuplaşma 4 defa, toplumsal barış 3 defa belirtilmiştir. Kürt sorununun belirtme sayısı da 3'tür.

Figür 41. Toplumsal Barış Başlığında Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtme Sıklığı ve Ortalama Önem)

Belirtme Sıklığı

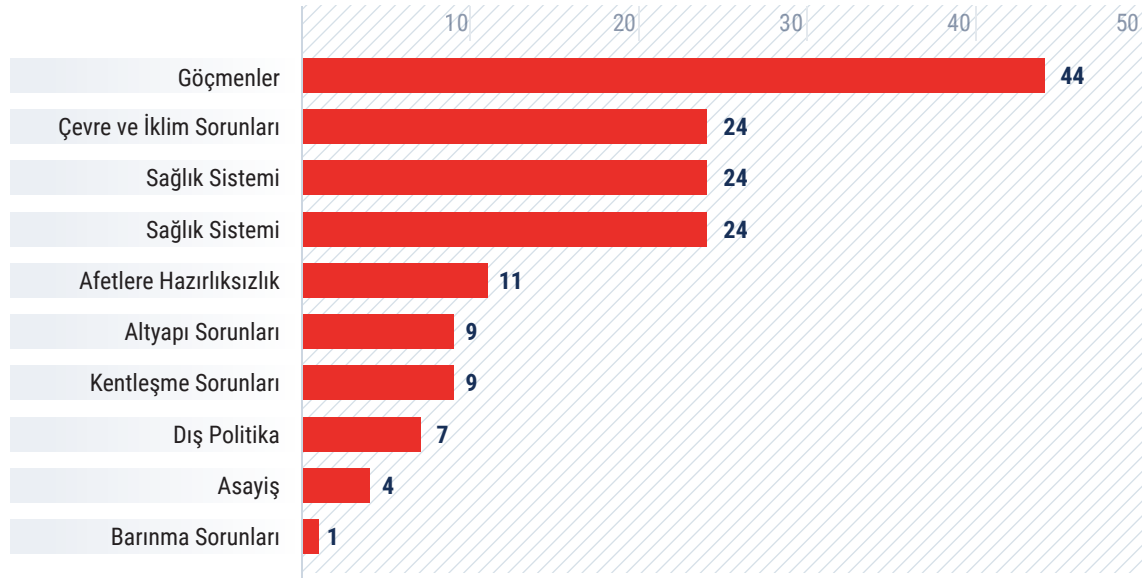
Bu başlık altında grupelediğimiz konular arasında ayrımcılık konusu daha sık belirtilmesine karşılık daha düşük önem ortalamasına sahiptir. Kürt sorunu sadece 3 defa belirtilmiş olmasına rağmen en önemli konulardan biri olarak dikkat çekmektedir.

DİĞER KONULAR

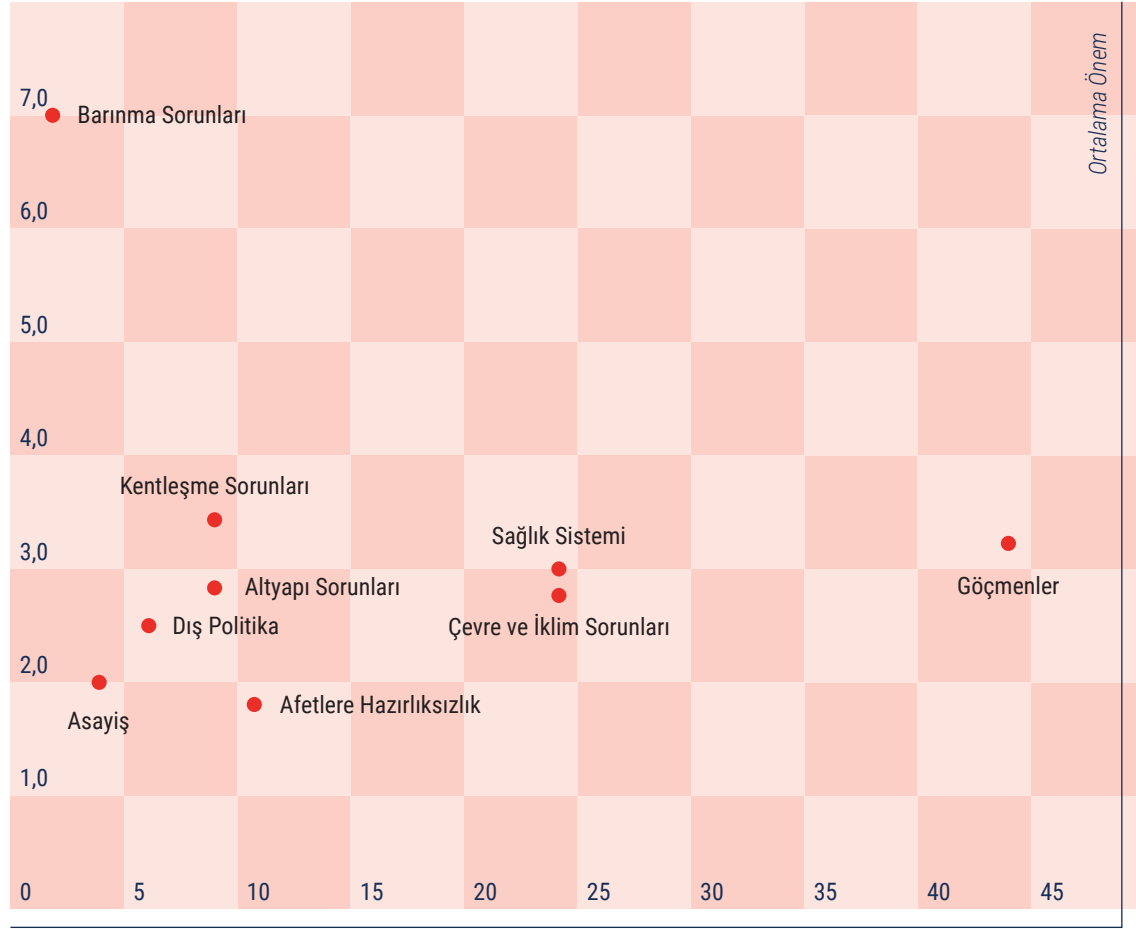
Demokrasi Atölyeleri'ne katılanların bildiregelerinde belirttikleri diğer konular ise aşağıdaki gibi olmuştur.

Figür 42. Diğer Ana Başlıklarda Yer Alan Alt-Başlıklar (Belirtilme Sıklığı)

Diğer konular arasında en yüksek belirtilme rakamına göçmenlerle ilgili sorunlar (44) sahiptir. Çevre ve iklim sorunlarıyla, sağlık sistemine dair sorunlar aynı sıklıkta, yani 24 defa belirtilmiştir. Afetlere hazırlıksızlık 11 defa belirtilirken, altyapı ve kentleşme sorunları 9'ar defa belirtilen konulardır.

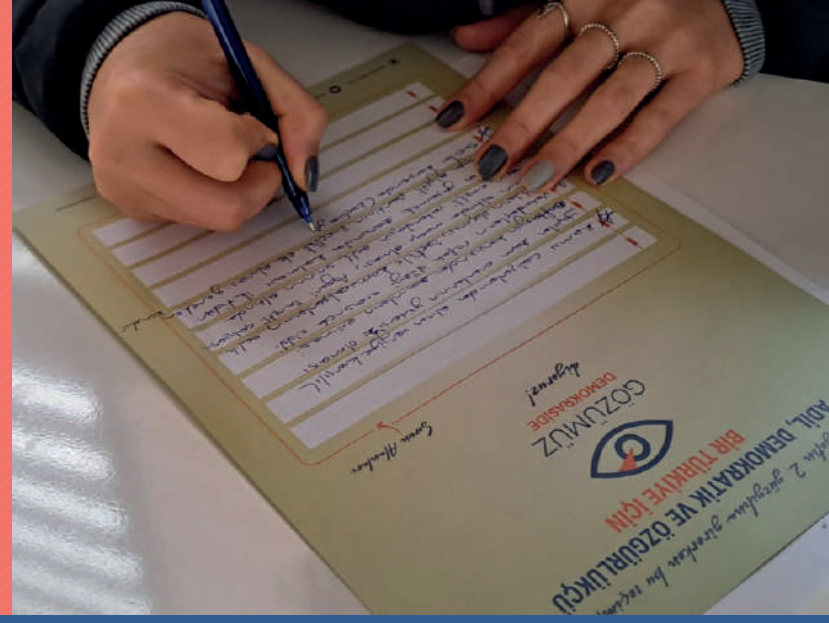
Figür 43. Diğer Ana Başlıklar Altındaki Alt-Başlıklar (Belirtme Sıklığı ve Ortalama Önem)

Belirtme Sıklığı

Yukarıda yer alan grafik diğer konuların belirtme sıklıklarıyla ortalama önem skorları arasında çok büyük farklar olmadığını ortaya koymaktadır. Göçmenler, sağlık sistemi ve çevre ve iklim sorunları diğer sorunlar arasında farklılaşmaktadır. Öte yandan asayiş ve kültür sanat konuları daha düşük oranlarda belirtilmiştir.

Sorunlara Getirilen Çözümler

Demokrasi Atölyeleri'nde bildirelerini hazırlayan gruplar sadece sorunlara odaklanmakla kalmamış aynı zamanda sorunlara yönelik çözüm önerilerini de sunmuşlardır. Bu çözüm önerilerini içeren bildireler katılanlar tarafından tartışılmış ve oylanmıştır. Bu çerçevede grupların geliştirdikleri çözüm önerilerinin de tartışılmasında yarar bulunmaktadır.

Tablo 1. Oylama Sonuçları

	Kazanmayan	Kazanan	Kazanma Oranı
Ekonomi	52	29	35.8
Haklar	34	15	30.6
Eğitim Sistemi	38	11	22.4
Göçmen Sorunu	18	10	35.7
Yönetişim	14	9	39.1
Adalet Sistemi	15	6	28.6
Toplumsal Barış	6	6	50.0
Demokrasi	12	4	25.0
Altyapı Sorunları	7	3	30.0
Özgürlükler	7	3	30.0
Afetlerle Mücadele	5	2	28.6
Çevre ve İklim	7	2	22.2
Denge&Denetleme	1	2	66.7
Sağlık Sistemi	8	2	20.0
Başkanlık sistemi	7	1	12.5
Dış Politika	3	1	25.0
Toplumsal Sorunlar	6	1	14.3
Ayrımcılık	2	0	0.0
Diğer	0	0	0
Güvenlik	2	0	0.0

Demokrasi Atölyeleri çalışmalarının 17'sinde geliştirilen çözüm önerileri oylanmıştır. Elimizdeki sonuçlardan yola çıkarak her bir ana başlığın kaç defa kazanan bildirmede yer aldığını hesaplamak mümkündür, sonuçlar yukarıda yer almaktadır. Bildirmeler alt başlıklar üzerinden kurgulandığından bir ana başlık birden fazla bildirmede yer alabilmektedir.

Görüldüğü üzere ekonomi başlığı 29 defa kazanan bildirmede yer almıştır, kazanma oranı yüzde 36'dır. İkinci sırada yer alan haklar başlığı altında yer alan konular yüzde 31 kazanma oranına sahiptir ve 15 kere kazanmıştır. Eğitim sisteminin kazanma sayısı 11, göçmen sorununun ise 10'dur, bu başlığın da kazanma oranı yüzde 36'dır. Yönetişim ana başlığı 9 defa kazanırken, %39 kazanma oranına sahiptir.

Listede daha az sayıda kazanma rakamlarına ancak daha yüksek kazanma oranına sahip olan bazı ana başlıklar bulunmaktadır, toplumsal barış (6 ve yüzde 50 kazanma oranı) ve denge ve denetleme (2 kazanma sayısı ve yüzde 67 kazanma oranı) bu konular arasındadır. Tam tersi örnekler de bulunmaktadır. Bu rakamlar katılımcılar için hangi sorunlar daha önem taşıdığını bir kez daha göstermektedir.

Bu analizde biraz önce sergilenen belli başlı ana başlıklar ve alt başlıklar özelinde niteliksel bir değerlendirme yararlı olacaktır.

EKONOMİ

Geçim Sıkıntısı

- Asgari ücretin arttırılması
- Enflasyonun düşürülmesi
- Fiyat denetimlerinin yapılması, fiyatların kontrol altına alınması
- Temel ihtiyaçlardan vergi alınmaması
- Türk lirasının değer kazanmasının sağlanması
- Ücretlerin yoksulluk sınırının üzerinde tutulması, en az enflasyon kadar zam yapılması
- Ülkeye sıcak para girişinin sağlanması
- Vergi düzenlemelerinin yapılması, sabit gelirli üzerindeki vergi yükünün azaltılması

Gelir Dağılımı

- Daha az tercih edilen mesleklerin teşvik edilmesi
- Denetim mekanizmalarının oluşturulması
- Ekonomik büyümenin sağlanması
- Gelirine göre vergi sistemine geçilmesi ve yüksek gelirlilerden daha fazla vergi alınması
- Girişimciliğin desteklenmesi
- İhtiyacı olanlara ve dezavantajlı gruplara maddi destek verilmesi
- İstihdamın artırılması
- Örgütlenme haklarının güçlendirilmesi
- Sosyal devletin güçlendirilmesi
- Ücretlilerin gelirlerinin artırılması
- Vergi adaletinin sağlanması

İşsizlik

- Aşırı vergilendirmenin engellenmesi
- Gençlere istihdamda öncelik verilmesi
- Gençlere mesleki eğitim verilmesi
- Gençlere psikolojik destek verilmesi
- Girişimciliğin desteklenmesi
- İşçi haklarının güvence altına alınması
- Kadın istihdamına öncelik verilmesi
- Serbest piyasanın desteklenmesi ve tekelleşmenin engellenmesi
- Sosyal güvenlik kapsamının genişletilmesi
- Tarım kooperatifleri kurulması
- Üniversitelerin niteliğinin artırılması
- Üniversite eğitiminin iş piyasası beklentilerine göre yeniden yapılandırılması
- Üretimin ve sanayileşmenin teşvik edilmesi
- Vergi teşvikleriyle istihdamın sağlanması

Tarımsal Kalkınma

- Bilimsel tarım yapılması
- Bölgesel uzmanlaşmaya destek verilmesi
- Çiftçi-Pratik okullarının kurulması
- Genç istihdamın kırsalda kalması için teşvik verilmesi
- Kooperatifçiliğin yaygınlaştırılması
- Tarım alanlarının imara açılmaması
- Tarım çalışanlarının eğitim verilerek desteklenmesi
- Tarım ve hayvancılığa devlet desteğinin artması
- Tarım ve hayvancılığa yönelik vergi reformunun yapılması
- Tarımsal girdilerin (ilaç, gübre vb.) vergi muafiyetine sahip olması
- Tohum üretiminde artış sağlanması
- Toprak reformu

Sosyal Devlet Eksikliği

- Dar gelirlilere yardım edilmesi
- Gelir dağılımında eşitliğin hedeflenmesi
- Her bireye asgari gelirin sağlanması
- Kamu politikalarının daha kapsayıcı hale gelmesi
- Sağlık sigortasının kapsamının artırılması
- Sosyal hakların daha nitelikli ve eşit bir şekilde gerçekleşmesi

Yoksulluk

- Dezavantajlı gruplara yönelik politikaların geliştirilmesi
- Gelire göre vergi verilmesi
- İşsizliğin azaltılması

Teknolojik Geri Kalmışlık

- Eğitimin niteliğinin geliştirilmesi
- İleri teknoloji şirketleriyle işbirliğine gidilmesi
- İnovasyon ekosisteminin geliştirilmesi
- Teknolojik okur yazarlığın geliştirilmesi
- Yazılım ve bilişim sektörlerine destek verilmesi

Diğer Ekonomi

- Bağımsız istatistik kurumlarının kurulması
- Bölgesel kalkınma farklılıklarının azaltılması
- Dışa bağımlılığın azaltılması
- Ekonomik kurumların bağımsızlığının sağlanması
- Erken emekliliğin engellenmesi
- Finansal okuryazarlık eğitimi verilmesi
- İhracat odaklı büyümenin hedeflenmesi
- Kamu harcamalarında şeffaflık
- Kamu harcamalarının arttırılması
- Kamulaştırmaların yapılması
- Mali disiplin ve mali kural uygulanması
- Merkez Bankası'nın özerkleştirilmesi
- Planlama teşkilatlarının yeniden kurulması
- Sayıştay'ın etkisinin arttırılması
- Vergi aflarının yasaklanması
- Yatırımcılara güven sağlanması
- Yerli üreticinin desteklenmesi

Toplumsal Cinsiyet

- 6284 sayılı kanunun kapsamının genişletilmesi
- Aynı pozisyonda ücret eşitsizliğine karşı denetim yapılması
- Ayrımcı tutumların cezalandırılması
- Doğum ve süt izninin uzatılması
- İstanbul Sözleşmesi'ne geri dönülmesi
- İş yaşamında pozitif ayrımcılık yapılması
- Kadın istihdamını arttıracak düzenlemeler yapılması
- Kadın sığınma evlerinin çoğaltılması
- Kadın STK'larının güçlendirilmesi
- Kadın temsiline artırılması
- Kadına yönelik suçların cezalarının artırılması
- Kadınlara bakıcı ve kreş desteği sağlanması
- Kadınların erken emekli olabilmesi
- Kamuoyunu bilgilendirmek ve eğitim vermek
- Kamuya işe alımlarda cinsiyet kotası uygulanması
- Karar alma mekanizmalarına katılımın sağlanması
- Nefret söyleminin suç olması
- Şiddeti özendiren yayınların cezalandırılması
- Temel eğitim müfredatlarının toplumsal cinsiyet temelli düzenlenmesi
- Toplumsal cinsiyet eşitliğinin ihlal edilmesini cezalandırmak
- Yargının toplumsal cinsiyet hakkında eğitilmesi

İnsan Hakları

- Anayasal eşitlikçi vatandaş tanımının yapılması
- Din, inanç ve ifade hürriyetinin sağlanması
- İfade özgürlüğü kavramının geliştirilmesi
- İnsan hakları ihlallerine yönelik sivil toplum ile işbirliğine gidilmesi
- İnsan haklarına yönelik ihlallerin cezalandırılması
- Uluslararası Sözleşmelere saygı gösterilmesi

Hayvan Hakları

- Canlı hakları kavramının kapsayıcılığının gözetilmesi
- Deney olarak hayvanların kullanılmasının yasaklanması
- Eğitim sisteminde canlı hakları kavramının işlenmesi
- Hayvan barınaklarının iyileştirilmesi
- Hayvan üretim ve satışının durdurulması
- Hayvanat bahçesinde, sirklerde sergilenen hayvanların doğal yaşam hakkına kavuşturulması
- Hayvanlara ve doğaya karşı işlenen suçların cezalarının caydırıcılığının artırılması
- Okul öncesinden başlamak üzere hayvanlara ve doğaya olması gereken önemin aşılması
- Petshop denetimi yapılması
- Sokak hayvanlarını kısırlaştırma teşviki yapılması

Gençlerin Sorunları

- Bağımlılıkla etkin mücadele edilmesi
- Barınma konusunda destekler verilmesi
- Gençlere maaşlı staj imkanı verilmesi
- Gençlerin seçilebilecek yerlerden aday gösterilmesi
- Gençlerin yerel katılımın teşvik edilmesi

Dezavantajlı Bireylerin Hakları

- Devlet hastanelerinde ücretsiz hizmet verilmesi
- Dezavantajlı bireylere maddi destek verilmesi
- Erişebilirlik kavramının yaygınlaşması
- Hayata katılabilmeleri için ortak alanlar oluşturulması
- Psikososyal destek verilmesi

Çocuk Hakları

- Çocuk haklarının yasalarla güvence altına alınması
- Çocuk işçiliğine son verilmesi
- Çocuk katılımının artırılması
- Çocuk koruma sisteminin iyileştirilmesi
- Erken yaşta evliliklerin önüne geçecek politikaların daha çok işlenmesi için gözetim kurumlarının çoğaltılması

EĞİTİM SİSTEMİ

Eğitim Sistemi-Niteliksizlik

- Devlet okullarında eğitim sağlayan öğretmenlerin mesleği icra etmeden önce 1 ya da 2 yıllık uygulamalı eğitim sürecine tabi olmalarının sağlanması
- Eğitim alanlarının çağa uygun ve elverişli şekilde dizayn edilip olanakların artırılması
- Eğitimde öğreten kadronun ve yönetim kadrosunun denetlenmesi gerekliliği
- Eğitimde sınav sistemi ile doğru öğretmen ataması
- Kodlama ve yapay zeka eğitimlerinin verilmesi
- Köy enstitülerinin yeniden açılması
- Okul dışı aktivitelerin desteklenmesi
- Okul öncesi eğitim zorunlu olması
- Öğrenci sayısı kapasite bakımından karşılayacak derslik ve atölyelerin sağlanması
- Sözleşmeli öğretmenliklerin kaldırılması, öğretmenlerin mesleki denetiminin yapılması

- Uygulamaya dayalı eğitim sistemlerinin geliştirilmesi
- Yeteneklere ve ilgi alanına göre eğitim verilmesi
- Zenginleştirilmiş eğitim programlarının oluşturulması ve güncellenmesi

Eğitim-Eşitsizlik

- Devlet okullarının fiziki, eğitim nitelik, hijyenik personel, hizmet alanında güçlendirilmesi
- Dijital eşitsizliğin giderilmesi
- Eğitim masraflarının asgari düzeye indirilmesi
- Eğitimde sınıfsal farklılığın kaldırılması
- Eğitime ayrılan bütçenin artırılması
- Eğitimin ücretsiz olması
- Fırsat eşitliği sağlanması
- Okullara ulaşımın ücretsiz olması
- Okullarda ücretsiz yemek verilmesi
- Öğrencilere aylık burs verilmesi
- Öğrencilerin yeme-barınma, ulaşım ve materyal ihtiyaçlarının sağlanması
- Özel eğitim kurumlarının azaltılması
- Tablet ve bilgisayar erişiminin sağlanması

Eğitim Politikaları

- Akil insanlar ve üst düzey eğitimcilerden oluşan bir ekip tarafından bu politikaların hazırlanması ve uygulanması
- Başka ülke örneklerinden yararlanılması
- Eğitim politikalarının devlet politikası haline getirilmesi
- Eğitim sisteminin yeniden gözden geçirilmesi
- MEB'in yeniden organize edilmesi

Üniversitelerin Sorunları

- Akademide liyakatin ve doğrudan demokrasinin tam anlamıyla sağlanması
- Her alanın yeterli staj kontenjanlarının artırılması
- Öğrenci yurtlarının sayısının artması ve yaşam kalitesinin artması
- Üniversite dışı eğitim kurumlarının güçlendirilmesi
- Üniversite mezunlarına devlet tarafından ayarlanan zorunlu maaşlı staj düzenlemesi
- Üniversite niteliğinin yükseltilmesi
- Üniversite sayısının azaltılması
- Üniversite sınavında baraj sisteminin geri getirilmesi
- Üniversite yönetiminde öğrencilerin de görüşlerine başvurulması
- Üniversitelerde teorik eğitimden pratik eğitime geçilmesi
- Üniversitelerde yabancı dile ağırlık verilmesi
- Üniversitelerin özerk olması ve kendi rektörlerini atamaları
- Üniversitelerin verdiği mezun sayısının geleceğe uygun rasyonel planlanması
- Üniversiteye yeni başlayan ve üniversiteyi bitiren kişilere yönelik olarak mentör çalışmalarının yapılması

Eğitimle İlgili Diğer Konular

- Akran zorbalığının önlenmesi
- Anadilde eğitim verilmesi
- Cinsellik eğitimi verilmesi
- Dijital eşitsizliğin giderilmesi
- Eğitimde sınav yükünün azaltılması
- Eleştirel düşünce ve felsefe eğitimlerinin verilmesi
- Hayatboyu yüksek öğrenim şansı verilmesi
- Hayatta kalma eğitimlerinin verilmesi
- Medya okuryazarlığı eğitimi verilmesi
- Okul öncesi eğitimin ücretsiz olması
- Öğrencilere psikolojik destek verilmesi
- Ülke genelinde kırsal kesimler başta olmak üzere ilçe ve illerde eğitim seferberliği yapılması
- Yaygın eğitimin güçlendirilmesi
- Zorunlu eğitim süresinin 12 yıla çıkarılması

ADALET SİSTEMİ

Yargı Bağımsızlığı

- Hakimlik ve savcılık sisteminde özlük haklarının etkin kılınması
- HSK'nın bağımsızlaştırılması
- Hukuk yönetiminin, hukukçulara bırakılması
- Yargı mensuplarına coğrafi teminat gibi güvencelerin sağlanması
- Yargıda tekrar kuvvetler ayrımının sağlanması

Hukukun Üstünlüğü

- Anayasa ve yasalara aykırı hareket edilmemesi
- Din, dil, ırk, mezhep vb. ayrımı gözetmeden tarafsız ve eşit başvuru ve yargı sürecinin yönetilmesi
- Hukuk eğitiminin yeniden gözden geçirilmesi. İnsan hakları eğitiminin hukuk sistemindeki insanlara zorunlu kılınması
- Hukukun herkes için eşit uygulanması
- Mahkemelerin verdiği kararların Meclis tarafından uygulanması

DEMOKRASİ

Dinin Siyasallaşması

- DİB'in kaldırılması, her inancın kendi din adamını yetiştirmesi için kurum açılması
- Din derslerinin seçmeli olması
- Kimliklerde ve başvurulardan dinin sorulmaması
- Tarikatlar ve cemaatlerin kapatılması

Demokrasi Eksikliği

- Din, dil, ırk, cinsiyet ayrımı yapmaksızın tüm haklarının Anayasa ile güvence altına alınması
- Kent konseylerinin güçlendirilmesi
- Parti içi demokrasinin güçlendirilmesi
- Yeni bir Anayasa yapılması
- Yerel yönetimlerin güçlendirilmesi

Sivil Toplumun Gelişmemesi

- Aktif vatandaşlık bilincinin arttırılması
- İşçi örgütlenmelerinin teşvik edilmesi
- Sivil toplum faaliyetlerinin özerk olması
- Sivil toplumun önündeki yasal engellerin kaldırılması
- STK'ların kapasitelerinin arttırılması
- STK'ların politika yapım sürecine katılması

ÖZGÜRLÜKLER

İfade ve Düşünce Özgürlüğü

- AİHM kararlarının uygulanması
- Düşünce özgürlüğünün cezalandırılmaması
- Düşünce özgürlüğünün teşvik edilmesi
- STK'lar aracılığıyla ifade özgürlüğü konusunda bilinç yaratılması
- Tutuklanan gazetecilerin serbest bırakılması
- Yargıya ifade özgürlüğü konusunda eğitim verilmesi

Medyanın Bağımsızlığı

- Dezenformasyon Yasası'nın yürürlükten kaldırılması
- Medyanın gelir kaynağının reklam olmaktan çıkarılması
- Medyaya devlet desteğinin kaldırılması
- Özgür eleştirinin teşvik edilmesi
- RTÜK'te özgürlükçü bir bakış açısının yerleştirilmesi

YÖNETİŞİM

Liyakatsizlik

- Bakanlıklara yapılacak atamalar uzmanlık ve liyakata dayanması
- Bürokratlara özerklik verilmesi
- Bütün atamalarda mülakat sisteminin kaldırılması
- Bütün kurum ve kuruluşlarda adil atama kriterlerinin oluşturulması
- Kişiyeye özel kadro açılmasının önüne geçilmesi
- Nepotizme son verilmesi
- Özel ve resmi kurumlardaki atamaların denetlenmesi
- Resmi ve gayriresmi güvenlik soruşturmasının kaldırılması

Seçim Sistemi

- Anadolu Ajansı'nın tarafsızlığının sağlanması
- Gençlere, kadınlara ve dezavantajlı gruplara pozitif ayrımcılık yapılması
- Oy kullanımında parmak boyası getirilmesi
- Seçim barajının düşürülmesi
- YSK'nın bağımsızlığının sağlanması

Başkanlık Sistemi

- Güçler ayrılığı ilkesinin gözetilmesi
- Parlamenter sisteme geri dönülmesi

Denge ve Denetleme

- Bağımsız denetleme kurumlarının kurulması
- Denetleme sonuçlarının hayat geçirilmesi
- Denetlemenin yaygınlaştırılması
- Devlet kurumlarının harcamalarının şeffaştırılması
- Harcamalarda şeffaflık ve hesap verebilirlik prensiplerinin benimsenmesi

TOPLUMSAL BARIŞ

Ayrımcılık

- Azınlıkların anadil eğitimi alması
- Bütün vatandaşların din, dil, ırk ayrımı gözetmeksizin eşit haklara sahip olması
- İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin uygulanması
- Kimlik siyasetine son verilmesi
- LGBTi+ bireylerin haklarına saygı gösterilmesi
- Eğitim politikalarının kapsayıcı bir şekilde düzenlenmesi
- Medyanın ve politikacıların nefret dilinin cezalandırılması

Kutuplaşma

- Bu konuda eğitimlerin verilmesi
- Sosyal medya kullanımı eğitimlerinin verilmesi

DİĞER KONULAR

Afetlerle Mücadele

- Afet Bakanlığı'nın kurulması
- Afet planlarının gerçekçi bir biçimde hazırlanması
- Eğitim sisteminde afet bilinci verilmesi
- İmar affının kaldırılması
- Kurumlar arası işbirliğinin teşvik edilmesi
- Mahalle bazlı afet gönüllü ekiplerinin oluşturulması
- Mevcut yapı stoğunun yenilenmesi
- Yapı denetim faaliyetlerinin arttırılması

Altyapı Sorunları

- Raylı sistem ulaşımına öncelik verilmesi
- Toplu taşımanın yaygınlaştırılması
- Yakıt fiyatlarındaki yükselişin engellenmesi

Kentleşme Sorunları

- İmar kanununda yetkinin belediye meclisine verilmesi
- İstanbul haricinde sanayileşmenin ve yerleşimin teşvik edilmesi
- Kentler için alınan kararlara vatandaş katılımının sağlanması
- Kentlerin halkın yaşamına göre inşa edilmesi
- Kiraların kontrol altına alınması
- Yapıların çevreye uygun biçimde inşa edilmesi

Çevre ve İklim Sorunları

- Ağaçlandırmaların arttırılması
- Çevre farkındalığının arttırılması
- Çevre haklarının anayasada güvence altına alınması
- Denetlemelerin sıklaştırılması ve cezaların arttırılması
- Doğa Bakanlığı'nın kurulması
- Doğal SİT alanlarının yapılanmaya kapatılması
- Enerji kaynaklarının kullanımı için bilinçlendirme eğitimi verilmesi
- Geri dönüşüm ve atık yönetiminin iyileştirilmesi
- İmar ve yerleşim alanlarının yeşil alan ve çevreye uyumlu olarak gerçekleştirilmesi
- Nükleer enerjiden vazgeçilmesi
- Su kaynaklarının etkin ve doğru bir şekilde kullanılması
- Sürdürülebilir iklim politikasının uygulanması
- Uluslararası antlaşmalara uyulması
- Yayalaştırmanın ve bisiklet kullanımının teşvik edilmesi
- Yenilenebilir enerjiye geçiş yapılması

Göçmen Sorunu

- AB Geri Kabul Antlaşmasının fesh edilmesi
- Göç Bakanlığı kurulması
- Göçmenlerin istihdamının sınırlandırılması
- Göçmenlerin kamplarda yerleşiminin sağlanması
- Kaçak geçişlerin cezalandırılması
- Sınır güvenliğinin sağlanması
- Tampon bölgelerin oluşturulması ve göçmenlerin bu bölgelere yönlendirilmesi
- Vatandaşlık verilmesinin sınırlandırılması

Sağlık Sistemi

- Aile hekimliğinin yaygınlaştırılması
- Evde bakım hizmetlerinin artırılması
- Özel hastanelerin kapatılması
- Sağlığa erişimin ücretsiz olması
- Sağlık çalışanlarının sayısının artırılması
- Sağlık ocaklarının kapasitelerinin artırılması
- Şehir hastanelerinin kaldırılması
- Tıp fakültelerindeki eğitimin kalitesinin artırılması
- Tüm ilaçlara erişimin ücretsiz olması

Demokrasi Atölyeri'nde Belirlenen Siyasi Parti İsimleri ve Sloganlar

Demokrasi Atölyeleri'nde katılımcılar, müzakere ederek belirledikleri ortak sorun ve çözüm alanlarının yanı sıra oluşturdukları gruplarda kendilerini birer siyasi parti olarak hayal ettiler ve bu sorun ve çözümleri içeren birer seçim bildirgesi hazırladılar. Atölyeler sırasında birbirinden farklı ve oldukça yaratıcı siyasi parti isimleri ve sloganlar da belirlendi. Katılımcılarımızın, farklı sorun alanlarına işaret etse de ortaklaşa belirledikleri siyasi parti isimlerinde ve sloganlarında 'demokrasi', 'adalet', 'birliktelik', 'eşitlik', 'mutabakat', 'yaşam', 'çözüm' ve 'gençlik' en sık tekrarlanan kavramlar arasında oldu.

Aşağıdaki tabloda, katılımcılarımızın atölyelerde belirledikleri siyasi parti isimleri ve parti sloganlarından örnekler yer verilmiştir:

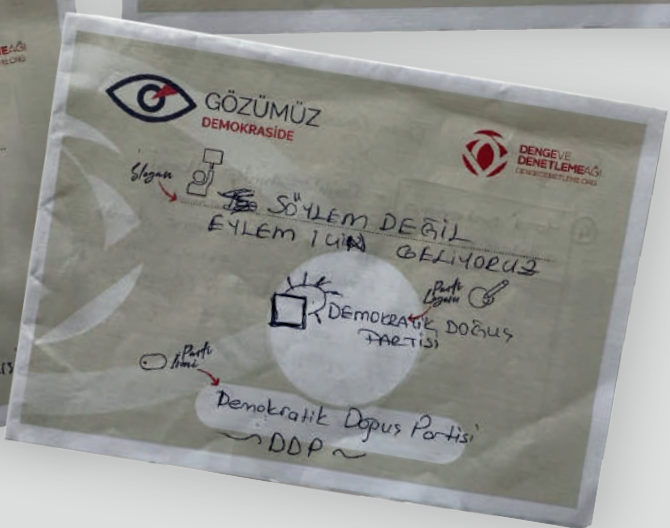
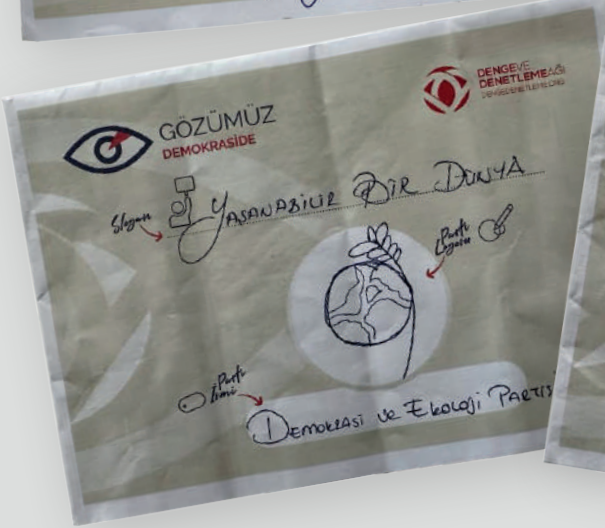
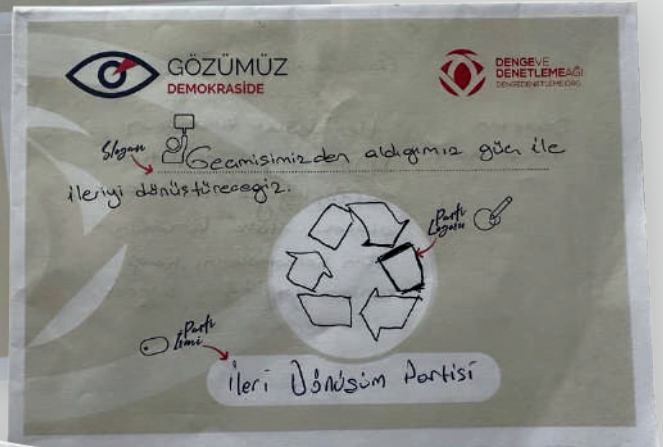
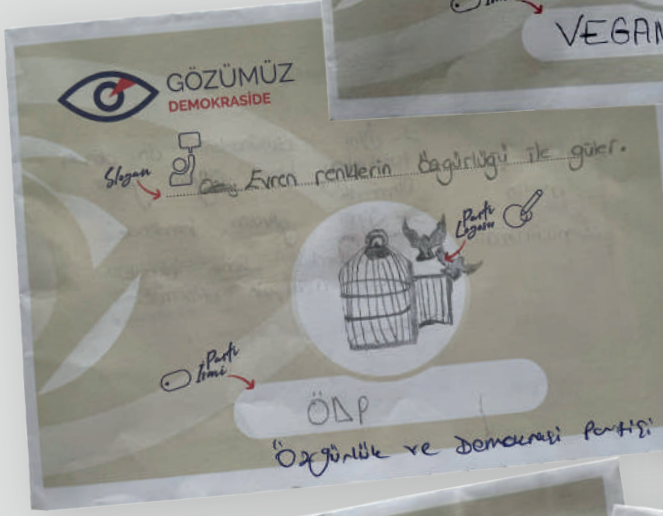
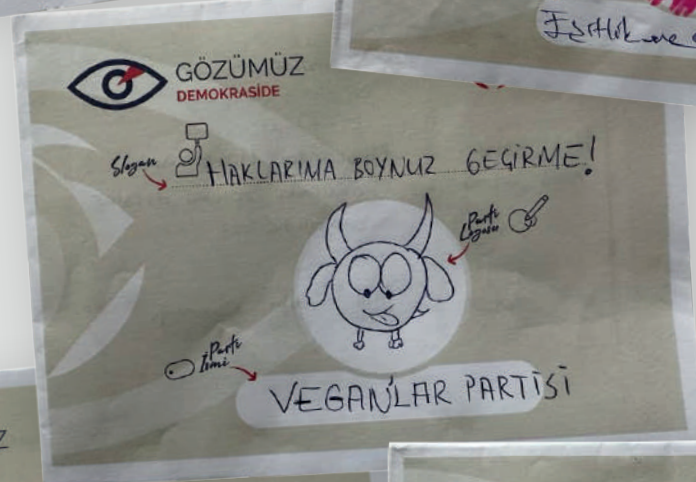
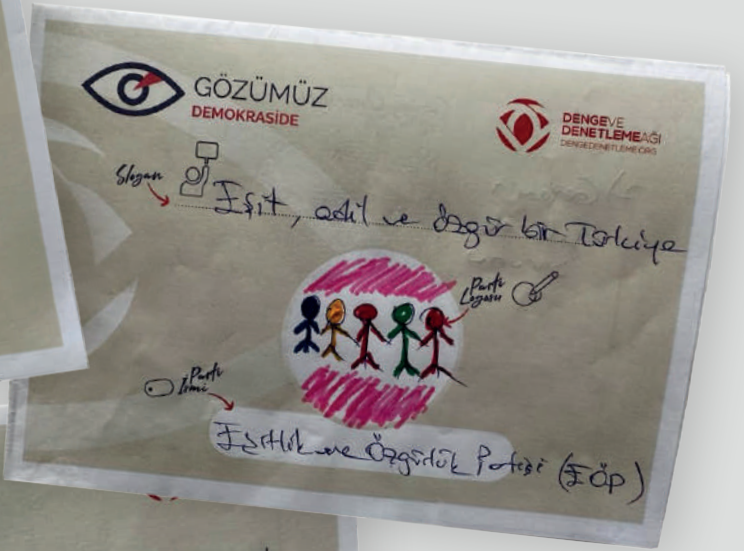
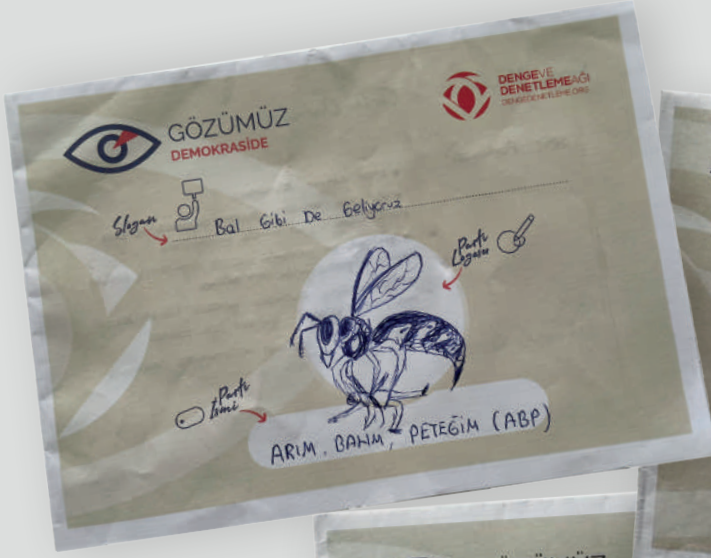
SİYASİ PARTİ İSMİ	SLOGAN
Mutabakat Partisi	Mutabık Olmasak da Beraberiz
Birlikte Partisi	Ben, Sen, Biz
Cumhuriyetçi Millet Partisi	Güçlü Cumhuriyet, Bağımsız Millet
Atatürkçü Laik Parti	Herkes İçin, Ülkemiz İçin Alp
Şirinler Partisi	Güzel Bir Dünya Hepimizin Hakkı
Eşit Türkiye Partisi	Tek Bir Pasta, Eşit Dilim
İkinci Yüzyıl Partisi	Cumhuriyetin İkinci Yüzyılı, Gelişme, Adalet, Liyakat
Vaat Gerçekleştirme Partisi	Nayi Olmaya Geliyoruz, Onlar Verir Biz Yaparız
Halkın Gücü Partisi	Milletin Gücüne Güç Katmaya Geldik
Milli Muhafazakar Cumhuriyetçi Sosyalist Parti	Biz Hazırız Ya Sen
Umut Partisi	Biz Varız, Umut Var
Barış Partisi	Ver Yetkiyi, Gör Etkiyi
Cumhuriyet ve Demokrasi Partisi	Özgürlük, Adalet ve Refah İçin
Hepimizin Partisi	Birimiz Hepimiz Hepimiz Birimiz İçin
Hedef Partisi	Bir Çatı Altında Hepimiz! Hedef Türkiye

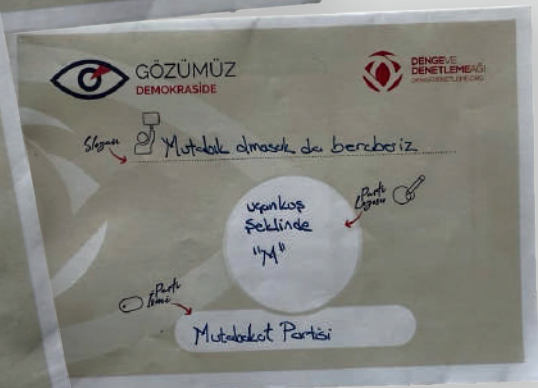
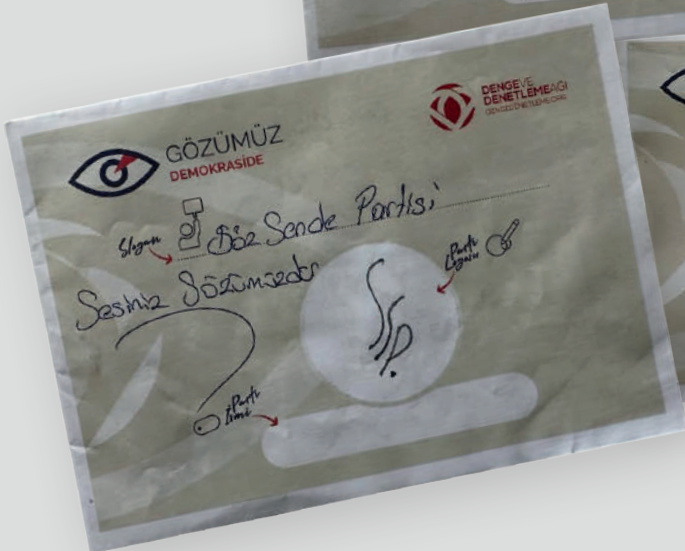
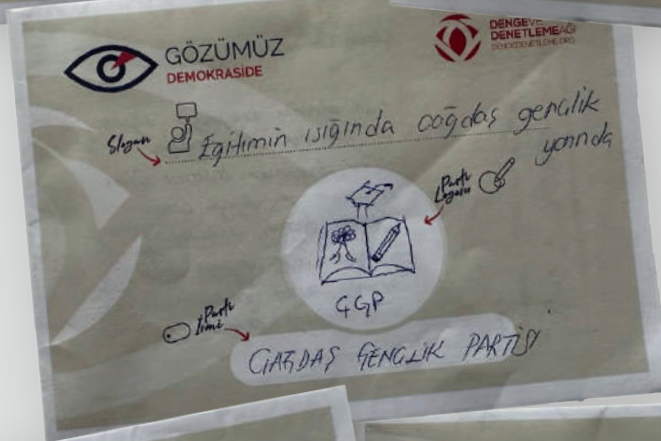
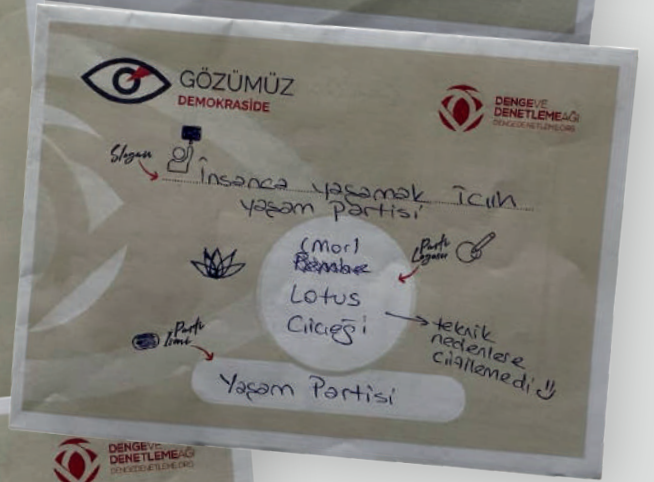
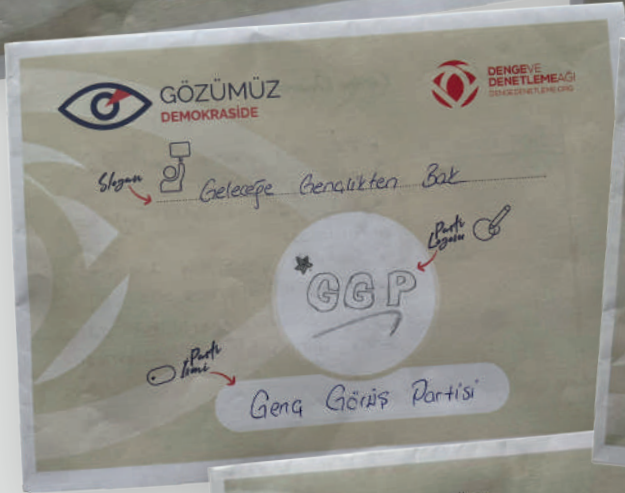
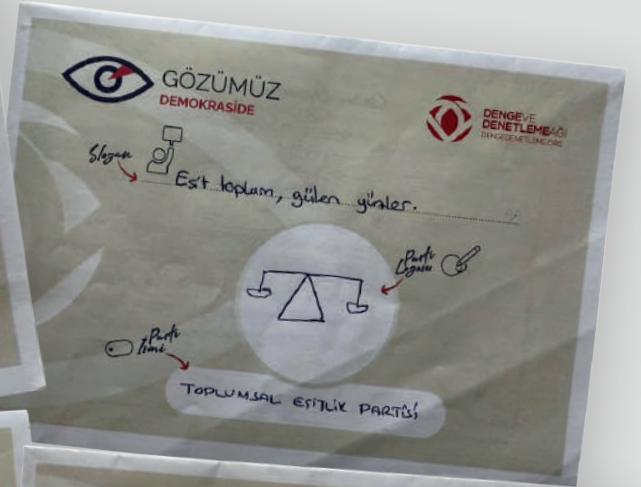
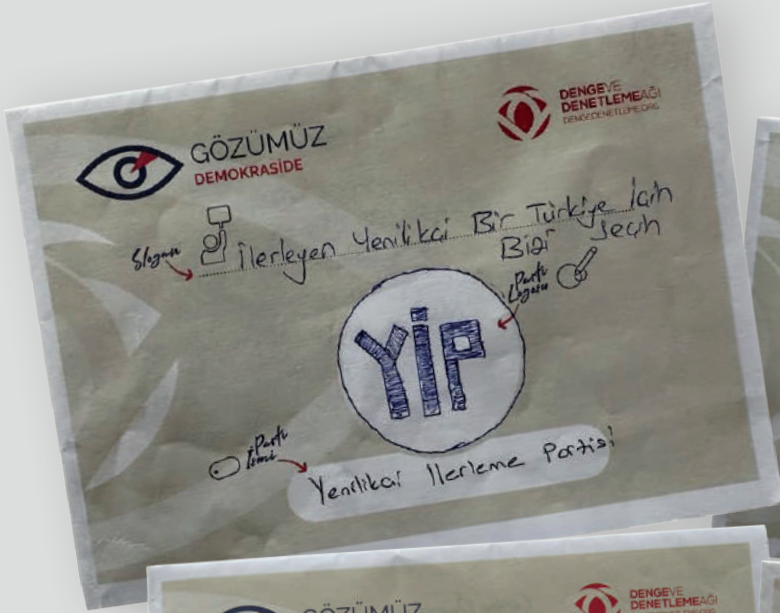
SİYASİ PARTİ İSMİ	SLOGAN
Temel Çözüm Partisi	Popüler Yerine Temel ve Kökten Çözümler
Sosyal Demokratlar Partisi	Berber İsteriz, Beraber Kazanacağız
Demokrasi ve Ekoloji Partisi	Yaşanabilir Bir Dünya
Özgür Yaşama Partisi	Özgürce, Adilce ve Eşit Bir Şekilde Yaşamak İçin Hep Birlikte El Ele
Güven Partisi	Önce Adalet Önce Güven
Yaşam Partisi	İnsanca Yaşamak İçin Yaşam Partisi
İkinci Yüzyıl Partisi	İkinci Yüzyılda Bağımsız Türkiye
Öz Parti	Özümüz de Sözümüz de İnsanlık
Özgür Fikirler Partisi	Özgür Düşün Özgür Ol
Piramit Partisi	Kendini Gerçekleştirmek İster Misin?
Türkiye Çözüm Partisi	El Ele Verelim Refahımızı Arttıralım
Demokrasi Adalet Partisi	Demokraside Adaletin Öncüsüyüz
Geleceğin Işık Partisi	Gelecek İçin El Ele
Çağdaş Parti	Köklü Geçmişten Çağdaş Geleceğe
Çözüm Partisi	Son Söz Sizindir
Yeni Türkiye Partisi	Demokratik ve Güçlü Türkiye
Haklar ve Eşitlik Partisi	Haklar ve Eşitlik İçin Hep Beraberiz
Demokrasi Kadın ve Gençlik Partisi	Halk İçin Adalet ve Demokrasi
Dayanışma, Üretim ve Paylaşma Partisi	Hiçbirimiz Hepimiz Kadar Etkili Değiliz
Eşitlik ve Kardeşlik Partisi	İrkçılık Yok Eşitlik ve Kardeşlik Var
Renklerin Kardeşliği Partisi	Söz Uçar Yazı Kalır, Kalan Kalsın Bize Uçak Lazım
Etik ve Demokrasi Partisi	Oylara Değil Hizmete Talibiz
Genç Parti	Güneş Gençlerle Doğacak
Edi Demokrasi Partisi	Kısır Döngü Bitiyor Artık Demokrasi Geliyor
Halkların Eşitliği Partisi	Bugün Mücadele Yarın Eşitlik
Denge Partisi	Herkes İçin Eşit Hukuk Eşit Toplum
Ekolojik Toplum Partisi	Demokratik, Ekolojik ve Kadın Paradigmalı Yaşam
Toplumda Yaşam Partisi	Bizi Seçin Geleceğinize Yön verin
Yeniden Dönüşüm Partisi	Her Şeye Yeniden Başlıyoruz
Ortakça	Dört El Birleşeceğiz
Özgürlük ve Demokrasi Partisi	Evren Renklerin Özgürlüğü ile Güler
Özgür Halkların Partisi	Özgür Yaşam İçin Geleceğinize Adayım

SİYASİ PARTİ İSMİ	SLOGAN
Etik Yaşam Partisi	Devlete Rağmen Değil Devlet ile Birlikte
Devin Işık Partisi	Işık Olmaya Geldik
Sosyal Refah Partisi	Daima Birlikte Daima İleri
Özgür Yaşam Partisi	Hemen Şimdi Hep Birlikte
Arım Balım Peteğim Partisi	Bal Gibi de Geliyoruz
Hepimizin Partisi	Birimiz Hepimiz Hepimiz Birimiz İçin
Yaşam Partisi	Yeniden Başlasın
Topluma Destek Partisi	Halk ile Çalışır Gelecek Yaratır
Sevgi Partisi	Birey Her Şeydir
Genç Görüş Partisi	Geleceğe Gençlikten Bak
MÜP	Mutlu İnsan Mutlu Ülke
Çağdaş Demokratik Parti	Çağdaşlık ve Bilimin Işığında El Ele
Z-Par	Bize Takılın
Güneş Partisi	Aydınlık Bir Gelecek İçin
Eşitlik ve Özgürlük Partisi (EÖP)	Eşit, Adil ve Özgür Bir Türkiye
Demokratik Erişim Partisi	İnsan İçin, İnsana Dair, İnsani Yönetim
Dünya Partisi	Geleceği Yazanlar
Gençliğin Sesi Partisi	Gençliğin Aydınlik Yüzü Seni de Aydınlatır Sen de GSP'ye Katıl
Yurttaş Hakları Partisi	Yurttaşların Haklarını Korumak İçin
Çıkmazların Yolcusu Partisi	Çıkmazların Yolcusu Partisi İçin Yol Alalım
Yurtta Sulh Cihanda Sulh Partisi	Yurtta Sulh Cihanda Sulh Partisi Doğru Yolda İlerlemek İçin Var
Veganlar Partisi	Haklarıma Boynuz Geçirme
Biz Birlikte Varız Partisi	Birlikte Başaracağız
Demokrasi ve Adalet Partisi	Adil ve Özgür Bir Türkiye İçin DAP'ye Oy Verin
Demokratik Döngüde Hepimiz Partisi	Demokratik Döngüde Hepimiz Partisi Dönen Dünyada Daha Demokratik Bir Yaşam İçin El Ele Hepimiz Bir Arada
Halk Hakları Savunucu Partisi	Halkın Hakkı Benim Hakkım Benim Hakkım Halkın Hakkı
Toplumsal Eşitlik Partisi	Eşit Toplum Gülen Yüzler
Reel Parti	Reelde Buluşalım
Anahtar Parti	Geleceğinizi Hayatınızı Fırsat Kapılarınızı Açmaya Geliyoruz
Güven Partisi	Güvenle Çözeceğiz
Arılar Partisi	Bizsiz Bir Hiçsiniz Biz Varsak Siz Varsınız Biz Yoksak Siz Yoksunuz
Toprak Partisi	Topraktan Geldik Meclis'e Gideceğiz

SİYASİ PARTİ İSMİ	SLOGAN
Sosyalist Demokrat Parti	Başka Bir Dünya Mümkün
Özgürlükçü Halk Partisi	Halkın İçinden Halk İçin
Rahat Türkiye Partisi	Engelsiz Bir Türkiye
İleri Dönüşüm Partisi	Geçmişimizden Aldığımız Güçle İleriyi Dönüştüreceğiz
Çağdaş Gençlik Partisi	Eğitimin Işığında Çağdaş Gençlik Yanında
Yenilikçi İlerleme Partisi	İlerleyen Yenilikçi Bir Türkiye İçin Bizi Seçin
Yenilikçi Halkçı Parti	Yenilikçi Bir Türkiye İçin Halkın Sesi Olmaya Geliyoruz
Demokratik Doğuş Partisi	Söylem Değil Eylem İçin Geliyoruz
Söz Sende Partisi	Sesiniz Sözümüzden
Yaşam Partisi	Güneşimiz Yolumuz Olacak Tarihimiz Aydınlıklara Kavuşacak

Sonuç

Türkiye’de giderek derinleşen kutuplaşma, bir siyaset aracı olarak da karşımıza çıkıyor. Üstelik kutuplaşma bir yöntem olarak seçim süreçlerinde daha da yoğunlaşıyor. Siyasilerin söylemlerine de yansıyan kutuplaştırıcı dil, seçimlerde vatandaşların akılcı tercih yapmaları önünde de önemli bir engel teşkil ediyor. Vatandaşlar olarak deneyimlediğimiz birçok sorun hepimizi etkiliyor ancak biz bu sorunlar üzerinde konuşamaz hale geliyoruz.

Kutuplaşmanın yoğun yaşandığı süreçlerde, sivil toplum örgütleri ise farklı görüşlerden insanların müzakerede bulanabilecekleri demokrasi ortamını yaratma anlamında önemli bir işleve sahip.

Denge ve Denetleme Ağı olarak biz de sivil toplumun bu önemli işlevini dikkate alarak Demokrasi Atölyeleri çalışmasını geliştirdik. Farklı görüşlerden vatandaşların hayatlarını etkileyen sorun alanlarını ve çözüm önerilerini bir arada dile getirmelerini, müzakere etmelerini ve mutabakata varmalarını amaçladık. Türkiye’deki kutuplaşma seviyesi dikkate alındığında sonuç raporumuza yansıyan veriler, toplumsal seviyede gerekli koşullar ve motivasyon sağlandığında ‘ben’ ve ‘öteki’ ayrımının ötesine geçilebildiğini göstermektedir. Seçim sürecinde siyasetin ürettiği kutuplaştırıcı dil düşünüldüğünde, toplumsal seviyede bu müzakere ve ortaklaşma potansiyeli, katılımcı ve çoğulcu demokrasiye ulaşma anlamında umut verici niteliktedir.

Bütün katılımcılık çalışmalarında olduğu gibi atölyelere kadın katılımı oldukça fazlaydı. İmza listelerinde yer alan 342 katılımcıdan 196’sını kadınlar oluşturdu. Bir diğer yandan 18-25 arası 158 genç atölyelerde yer aldı. Kuruluşumuzdan bugüne yürüttüğümüz bütün katılımcılık çalışmalarımızda, elbette ihtiyaçları ile paralel olarak, farklı illerden kadın ve gençlerin çalışmalara daha fazla sayıda katıldığı verisini ediniyoruz. Bu çalışmayla da, somut araçlar geliştirdiğimizde ve doğru yöntemleri oluşturduğumuzda, çoğu zaman farklı açılardan dezavantajlı gruplar olarak sayılan gruplara ulaşmanın, taleplerini ve çözüm önerilerini görünür kılmamızın daha kolay olduğunu deneyimledik.

Çalışmanın yürütüldüğü illerin çeşitliliği, özellikle illerde etkin aktivistlerin ve sivil toplum oluşumlarının var olmasıyla doğru orantılı. Sivil toplum çalışmalarında genellikle siyasi iklim uygun olmadığı gerekçesiyle potansiyeli olan birçok il göz ardı edilip merkez illerle ilerlenirken, doğru kişi ve örgütlerle temasa geçildiğinde, iletişim derinleştirildiğinde bu illerde de yüksek katılımı yakalamak ve etkiyi artırmak mümkün. Demokrasi Atölyeleri’nde de İzmir, İstanbul ve Ankara nüfus oranları ile çalışmaya daha fazla katkı verseler de Van, Mardin, Konya, Tarsus’ta katılım oranlarının yüksek olması, özellikle bu şehirlerde kurumsal sivil toplum örgütü temsilcilerinden ziyade bölgede demokratik talepleri olan aktif

vatandaşlarla birlikte hareket edilmesinin bir sonucu. Atölye yapılan bu illerde daha önce saha ziyaretlerinin düzenlendiğini de belirtmekte fayda var.

Bu çalışmayla birlikte geleceğe yönelik bir Türkiye vizyonu oluşturmaya çalışsak da güncel ve yakıcı sorun alanları ve bunlara dair güncel çözüm önerileri bütün atölyelerde öncelikli verileri oluşturdu. Örneğin, 6 Şubat depremlerinin ardından yürütülen bütün atölyelerde Afet Bakanlığı'nın kurulması, imar affının yasaklanması ve yapı denetim faaliyetlerinin arttırılması başlıkları öne çıktı. Bir diğer yandan, temel haklar alanında güncel tartışma alanları olan İstanbul Sözleşmesi'ne geri dönülmesi, 6284 sayılı kanunun kapsamının geliştirilmesi ve LGBTİ+'lara uygulanan ayrımcılık ve hükümetin baskısı spesifik başlıklar olarak ön plana çıktı. Ülke gündeminin en önemli sorunlarından birisi olan ekonomik kriz ise sorun ve çözüm önerileriyle katılımcıların birincil konusu oldu.

2016-2017 yılları arasında Denge ve Denetleme Ağı tarafından yürütülen, vatandaşların 2030'a dair hayallerini ortaya koyan Bir Türkiye Hayali çalışmasının öncelik alanlarını, ekonomi kapsamında fırsat eşitliği ve gelir adaleti; tüm çocukların potansiyellerini ortaya çıkarabilecekleri, bilimsel eğitimin verildiği bir eğitim sistemi; herkesin kanunlar önünde eşit olduğu, ifade özgürlüğünün sağlandığı bir hukuk sistemi; bilim ve teknoloji alanında güçlü bir Türkiye; kaostan uzak, huzurlu, yüksek binalarla kuşatılmamış, yeşil alanları içeren kentlere yönelik talepler oluşturuyordu. Bu çalışmada ise yöntemin farklılaşmasıyla birlikte ekonomi, eğitim, temel hak ve özgürlükleri garanti altına alan hukuk sistemi alanları toplumun ortak taleplerinde yine ilk üç sırayı korusa da özellikle depremle birlikte kentleşmeye dair sorun ve öneriler değişirken, bilim ve teknolojiye dair öneriler ise azaldı. Bir diğer yandan göçmen sorunu başta olmak üzere liyakatsizlik, çevre ve iklim konuları da yeni alanlar olarak bu çalışmanın bulguları arasına girdi.

Denge ve Denetleme Ağı olarak siyasetteki kutuplaşmaya rağmen vatandaşları birbirleriyle etkileşime geçiren, sorunlarını ve çözüm önerilerini bir arada dile getirebildikleri, demokrasi ortak paydasında müzakere etmelerine olanak sağlayan çalışmalar kurgulamaya devam edeceğiz. Demokrasi Atölyeleri'ni de bu anlamda başlangıç niteliğinde bir çalışma olarak değerlendirebiliriz.

DENGEVE
DENETLEMEAđI

dengedenetleme.org

dengevedenetlemeagi@birarada.org

[dengevedenetlemeagi](https://www.instagram.com/dengevedenetlemeagi)

[DengeDenetleme](https://www.facebook.com/DengeDenetleme)

[DengeDenetleme](https://www.twitter.com/DengeDenetleme)